

Effekten af Kunststøtte – et forprojekt om problemstillinger og metoder

*Af Cecilie Bryld Fjællegaard og Trine Bille
Foråret 2015*

Forord

Denne rapport er udarbejdet på opdrag fra Kulturstyrelsen på opfordring af Statens Kunstfond. Rapporten er skrevet i marts og april 2015 af cand.polit. og ph.d. studerende ved Copenhagen Business School Cecilie Bryld Fjællegaard i samarbejde med Trine Bille, cand.polit. ph.d. og lektor ved Copenhagen Business School.

Rapporten er skrevet som et forprojekt, der gennemgår forskningsområder og metoder i forbindelse med forskning i effekten af kunststøtte, og skal fungere som et første skridt i Statens Kunstfonds arbejde med forskningsbaserede undersøgelser af effekten af kunststøtte. På grund af den begrænsede tid, der har været til rådighed for projektet, kan alle områder og aspekter ikke afdækkes fuldstændigt. Hensigten med rapporten er at give Statens Kunstfond et indblik i eksisterende forskning i effekten af kunststøtte inklusiv metoder og områder, der forskes i, samt problemstillinger forbundet med disse.

Indholdsfortegnelse

FORORD	1
INDHOLDSFORTEGNELSE	1
1 RESUMÉ AF HOVEDKONKLUSIONER OG ANBEFALINGER	4
1.1 Effektmål og argumenter for kunststøtte	5
1.2 Effekter af kunststøtte fra Statens Kunstfond	5
1.3 Brede samfundsmæssige effekter af kunst og kultur	7
1.4 anbefalinger	7
2 INDLEDNING	8
3 RAPPORTENS OPDRAG OG AFGRÆNSNING	9
3.1 Rapportens opdrag	9
3.2 Afgrænsning	10
3.2.1 Kunststøtte	10
3.2.2 Effekt	10
3.2.3 Litteratur og metode	11
4 BEHOV FOR FORSKNING I EFFEKTEN AF KUNSTSTØTTE	12
5 ARGUMENTER FOR KUNSTSTØTTE	14
5.1 Kulturpolitiske argumenter	14
5.2 Teoretiske kulturøkonomiske argumenter	15
5.2.1 Markedsfejl	16
5.2.2 Den instrumentelle tilgang	16
5.3 De politiske argumenter for Statens Kunstfond	17
5.4 Afrunding	18
6 METODER TIL EVALUERINGER OG EFFEKTMÅLING	18
6.1 Evalueringer og effektmåling	18
6.1.1 Evalueringsforhold	19
6.1.2 Evalueringsmodeller	19
6.1.3 To tilgange til effektmåling	20
6.1.4 Kvalitative versus kvantitative metoder	21
6.2 Effektkæden	22

7	EFFEKTER AF KUNSTSTØTTE FRA STATENS KUNSTFOND	23
7.1	Effektmålinger af målsætninger	24
7.1.1	Kunstnerisk kvalitet og talent	24
7.1.2	Mangfoldighed	28
7.1.3	Geografisk spredning	29
7.2	Effektmålinger af konkrete støtteformer	29
7.3	Eksempler på temaer og metoder i tidligere analyser af kunststøtte	30
8	BREDERE SAMFUNDSMÆSSIGE EFFEKTER AF KUNST OG KULTUR	34
8.1	Betydning af kunst for den enkelte modtager/forbruger af kunst og eksempler på målemetoder	35
8.1.1	Post-event-spørgeskemaer	36
8.1.2	Kvalitative post-event-undersøgelser	36
8.1.3	Retrospektiv identifikation af events	37
8.1.4	Contingent valuation-studier	38
8.2	Instrumentelle effekter og eksempler på målemetoder	39
8.2.1	Effekter af kunst og kultur på social udvikling og sundhed	39
8.2.2	Betydningen af kreative kompetencer for udviklingen i andre erhverv	40
8.2.3	Economic impact	41
8.3	Afrunding	43
9	KULTURSTATISTIK I RELATION TIL FORSKNING I EFFEKTEN AF KUNSTSTØTTE	43
10	HOVEDKONKLUSIONER OG ANBEFALINGER	45
11	KILDELISTE	47
12	BILAG	53
12.1	Bilag 1 - Liste over interviewpersoner	53
12.2	Bilag 2 - Udvalgte danske forskningsmiljøer	53

1 Resumé af hovedkonklusioner og anbefalinger

Denne rapport er udarbejdet på opdrag fra Kulturstyrelsen på opfordring af Statens Kunstfond, og skal fungere som et første skridt i Statens Kunstfonds arbejde med forskningsbaserede undersøgelser af effekten af kunststøtte. Formålet med rapporten er at gennemgå forskningsområder og metoder i forbindelse med forskning i effekten af kunststøtte samt anbefalinger til Statens Kunstfonds videre arbejde med effektmålinger. Definitionen af kunststøtte er derfor afgrænset til Statens Kunstfonds kunststøtteområder.

Rapporten omhandler mere specifikt fire forskellige punkter: 1) Forskellige interessenters behov for forskning i effekten af kunststøtte, 2) beskrivelse af forskellige metoder for forskning i effekten af kunststøtte samt problemstillinger knyttet til disse, 3) beskrivelse af hvilke områder/temaer der forskes i, og 4) en beskrivelse af tilgængelig statistik i relation til kortlægning af effekten af kunststøtte.

Rapporten er skrevet i foråret 2015 og bygger på litteratur i form af rapporter, akademiske artikler, bøger, evalueringer og politiske dokumenter fra England, Australien, Sverige, Norge og Danmark. Det har dog ikke været muligt, på den begrænsede tid der har været til rådighed for rapportens tilblivelse, at dække alle områder lige godt eller at dække litteraturen fuldstændigt.

Rapporten peger som det første på, at der er et generelt stigende behov i den offentlige administration for at kunne argumentere for støtten og påvise effekter. Derfor har forskellige interessenter behov for at vide mere om effekten af kunststøtte. Statens Kunstfond har behov for at få en bedre forståelse af, om og hvordan de fremsatte formål med kunststøtten bliver opfyldt, og derved have et sagligt grundlag at træffe beslutninger ud fra. Kulturstyrelsen har behov for evalueringer af effekten af kunststøtte i kraft af deres funktion som videnscenter. Kulturpolitikere, både i folketinget og kommunerne, har behov for at kunne dokumentere, hvad kulturstøttekronerne bliver brugt til, og hvad effekterne af dette er, for derved at have argumenter for kunststøtte i en kulturpolitisk debat.

1.1 Effektmål og argumenter for kunststøtte

En effekt af en indsats er defineret ved forskellen mellem et udfald, hvis indsatsen gennemføres, i forhold til udfaldet, hvis indsatsen ikke gennemføres. I dette tilfælde udgør indsatsen kunststøtten. Generelt bør formålet med indsatsen, her kunststøtten, bruges som mål for effekten.

Argumenterne for kunststøtte er vigtige at undersøge, når man vil måle effekten, da argumenterne knytter sig til formålet med kunststøtten. Vi har opdelt argumenterne for kunststøtte i tre overordnede kategorier; kulturpolitiske, teoretiske kulturøkonomiske og politiske argumenter for Statens Kunstfond.

De kulturpolitiske argumenter for kunststøtte knytter sig blandt andet til oplysning, social udvikling og økonomisk vækst (jf. Skot-Hansen, 2005 og Duelund, 2003).

De teoretiske kulturøkonomiske argumenter for kunststøtte knytter sig til samfundsniveauet. For det første kan man argumentere for at støtte kunst og kultur pga. markedsfejl. Det vil sige, at det fri marked ikke producerer det optimale niveau af kunst eller den ønskede form for kunst, fx eksperimenterende kunst, og at man derfor bør støtte den form for kunst. Den instrumentelle tilgang argumenterer for, at kunst og kultur understøtter andre samfundsmæssige mål for staten, som fx lavere kriminalitet eller øget sundhed.

De politiske argumenter for Statens Kunstfond afspejler de generelle kulturpolitiske argumenter, idet tildelingen af kunststøtte skal ske på grundlag af kunstnerisk kvalitet og talent, kunststøtten skal tilgodese alle kunstnerisk væsentlige genrer og udtryksformer inden for og imellem kunstområderne, kunststøtten skal fremme den geografiske spredning af kunst i hele landet, og kunststøtten skal tilgodese børn og unge.

1.2 Effekter af kunststøtte fra Statens Kunstfond

Effektmålinger kan enten tage udgangspunkt i en målsætning eller en kunststøtteordning, som ofte har specifikke målsætninger. Kunstnerisk kvalitet er en væsentlig målsætning for Statens Kunstfond, hvilket betyder, at en effektmåling vanskeligt kommer udenom at skulle foretage en operationalisering af dette mål.

Rapporten diskuterer forskellige måder at anskue kunstnerisk kvalitet på. For det første kan kvalitet høre hjemme i en ekspertkontekst, hvor det drejer sig om kunstfagligt niveau. For det andet kan kvalitet høre hjemme i en offentligheds-/deltagerkontekst, hvor det, der betyder noget, er, om den pågældende kunstneriske/kulturelle aktivitet er vedkommende, inspirerende og udfordrende, og om den bidrager til udviklingen af kulturlivet og den kulturelle offentlighed. For det tredje kan kvalitet høre hjemme i en økonomisk/politisk kontekst, hvor det afgørende er kunst-/kulturfænomenets evne til at sælge billetter og yde PR (Langsted m.fl., 2003).

Mangfoldighed og geografisk spredning kan ligeledes defineres på mange forskellige måder. Formålene kan enten vedrøre kunstneren, kunstarten, produktionen af kunst eller modtageren af kunst. Og begreberne kan dække over forskellige mål, fx kan mangfoldighed både have med alder, indkomstgruppe og oprindelsesland at gøre.

Der findes forskellige former for evalueringsmodeller, hvoraf målopfyldelsesmodellen og effektmodellen (effektmåling) er de to vigtigste i forhold til Statens Kunstfonds behov. Målopfyldelsesmodellen undersøger om målet med indsatsen er opfyldt, hvorved det organiserende princip er den evaluerede indsats egne mål. Effektmodellen (effektmåling) ser på, hvilke effekter indsatsen har resulteret i, intenderede såvel som ikke-intenderede.

Overordnet set er der to tilgange til effektmåling. Den eksperimentelle tilgang undersøger *om* indsatsen har effekt ved at opstille en kontrolgruppe, som ikke modtog indsatsen. Den processuelle tilgang undersøger *hvornår* og *hvordan* indsatsen påvirker ved at undersøge hvert led i processen.

Rapporten gennemgår et udvalg af allerede eksisterende evalueringer af kunststøtteordninger, hovedsageligt fra Norsk Kulturråd, som har meget erfaring med udarbejdelse af evalueringer. Gennemgangen viser, at alle evalueringer tager udgangspunkt i en specifik kunststøtteordning og undersøger effekten af formålet med ordningen. Præciseringen af effektmålet er af afgørende betydning for, hvor præcis resultatet af effektmålingen er, og hvor brugbare resultaterne er. Derudover inkluderer kun nogle evalueringer det kontrafaktiske scenarie, altså en form for kontrolgruppe, der ikke har modtaget kunststøtte. Dette bevirker at nogle af evalueringerne ikke har et egentligt sammenligningsgrundlag, hvilket mindsker graden af reel effektmåling.

1.3 Brede samfundsmæssige effekter af kunst og kultur

De brede samfundsmæssige effekter af kunst og kultur opdeles i rapporten på 1) effekter på den enkelte modtager/forbruger af kunst og 2) instrumentelle effekter.

Kunst og kultur kan have intrinsiske indflydelser på det enkelte individ. Den intrinsiske indflydelse er den umiddelbare følelse, som man oplever ved mødet med kunst og kultur. Men derved kan kunst og kultur også have betydning for det enkelte individs åndelige udvikling og dannelse af intellektuelle og menneskelige færdigheder. Dette kan igen have væsentlig betydning for samfundets udvikling, fordi kunsten på denne måde har betydning for befolkningens kreativitet, livskvalitet, identitetsdannelse, æstetiske sans, sociale kritik m.v. Det er interessant at vide mere om, hvordan befolkningens brug af kunst og påvirker mennesker og deres udvikling.

De instrumentelle effekter handler om kunsten og kulturens betydning på andre samfundsområder, som fx social udvikling, helbred og økonomisk vækst. Den kausale effekt kan dog være ganske vanskelig at påvise. Desuden er denne form for analyser mindre relevant for Statens Kunstfond, fordi effekterne ikke relaterer sig til Fondens kunststøtteordninger.

1.4 anbefalinger

Rapporten fremlægger tre anbefalinger til Statens Kunstfond.

1. Igangsættelse af projekter, der vurderer effekten af forskellige kunststøtteordninger. Det er vigtigt at diskutere og definere både effektmålet og det kontrafaktiske scenarie så godt som muligt.
2. Igangsættelse af et større tværvideenskabeligt forskningsprojekt, der undersøger, hvordan forbrug af kunst og kultur påvirker det enkelte menneske og dets udvikling.
3. Ikke prioritering af forskningsarbejde af instrumentelle effekter.

2 Indledning

Statens Kunstfond er inddelt i 12 forskellige udvalg efter kunstart og støtteform (legat/projekt). Under disse udvalg findes der i alt 70 forskellige støtteordninger (puljer) med hver deres kriterier for tildeling af kunststøtte. Kunststøttesystemet har eksisteret i 50 år, og der uddeles årligt 0,5 mia. kr. til ca. 6.000 tilskudsmodtagere, der har søgt en eller flere af fondens knap 100 puljer.

Der skelnes mellem legatstøtte og projektstøtte. Legatstøtten inkluderer fortrinsvis mindre arbejdslegater og de 3-årige arbejdslegater. Projektstøtten uddeles til produktion og formidling af specifikke projekter, herunder også driftsstøtte til spillesteder og festivaler. Driftsstøtten gives inden for fondens virke primært til musik- og scene-kunstområdet.

Statens Kunstfond stiller krav om afrapportering efter kunststøtten er tildelt ved støtte på over 100.000 kr., hvilket udgør 15% af alle kunststøttetildelinger.

Statens Kunstfond har igangsat en proces rettet mod forskning i effekten af kunststøtte. Denne rapport er sat i verden for at afdække, hvilket behov der er for forskning i effekten af kunststøtte, hvilke metoder der bliver brugt i den eksisterende forskning omkring effekten af kunststøtte, hvilke områder der forskes i, samt hvilken kulturstatistik der er behov for at indsamle.

I Danmark findes der på nuværende tidspunkt stort set ingen evalueringer eller effektmålinger af kunststøtte. Mens den slags analyser er helt selvfølgelige inden for fx arbejdsmarkedspolitikken, er de helt fraværende i kulturpolitikken (Hjorth-Andersen, 2013). Derfor mangler der generelt viden omkring effekten af de forskellige kunststøtteordninger. Nogle af dem har eksisteret i omkring 50 år, uden at nogen har undersøgt effekten af dem. Det er der mange grunde til. Blandt andet er det ofte langt mere vanskeligt at måle effekten af kunststøtte end at foretage effektmålinger på andre politikområder. Hertil kommer, at mange vil mene, at fordi kunsten har en værdi i sig selv, bør det ikke være vigtigt at dokumentere en effekt. Effektmålinger kan dermed ses som en unødvendig instrumentalisering af kunsten.

Intentionen med rapporten er at gennemgå og fremlægge eksisterende erfaringer vedr. forskning og metoder til at analysere og belyse effekten af kunststøtte, og på baggrund af dette give anbefalinger til Statens Kunstfonds fremadrettede arbejde med effektmåling.

Kapitel 3 fremlægger rapportens opdrag og afgrænsning. Kapitel 4 diskuterer forskellige interessenters behov for forskning i effekten af kunststøtte. Derefter diskuterer kapitel 5 de forskellige argumenter for kunststøtte, da disse er afgørende for effektmålet. Kapitel 6 gennemgår de metodiske overvejelser, der danner grundlaget for kapitel 7, som diskuterer effekter af kunststøtte og gennemgår allerede eksisterende evalueringer. Dernæst diskuterer kapitel 8 de bredere samfundsmæssige effekter af kunst og kultur samt metoder til måling af disse. Kapitel 9 diskuterer kort kulturstatistik i relation til forskning i effekten af kunststøtte. Kapitel 10 fremlægger til slut rapportens hovedkonklusioner og anbefalinger.

3 Rapportens opdrag og afgrænsning

3.1 Rapportens opdrag

Statens Kunstfond har i foråret 2015 igangsat en proces rettet mod forskningsrettede undersøgelser af effekten af kunststøtte. Det første skridt i processen er igangsættelsen af denne rapport, hvis opdrag lyder:

- Kvalificering af problemstillingen: hvilket behov har Statens Kunstfond, kulturpolitikere og kulturinstitutioner for forskning i effekten af kunststøtten?
- Beskrivelse af forskellige metoder for forskning i effekten af kunststøtten, og hvilke metodiske problemstillinger der knytter sig til effektmålinger og -analyser (gerne med nordisk og international perspektivering).
- Beskrivelse af hvilke temaer der forskes i, og hvilke temaer er der behov for at forske mere i fremover med særlig relevans for Statens Kunstfond.
- Beskrivelse af tilgængelig kulturstatistik og anvendelse af denne samt behovet for yderligere statistik i relation til kortlægning af effekten af kunststøtten.

3.2 Afgrænsning

Der er tre punkter, som har afgørende betydning for afgrænsningen af denne rapport; rapportens definition af kunststøtte, definition af effektbegrebet og den litteratur og metode, som danner baggrunden for rapporten. De tre punkter er beskrevet enkeltvis nedenfor.

3.2.1 Kunststøtte

Denne rapport er blevet til på opdrag af Statens Kunstfond, hvorfor definitionen af kunststøtte er afgrænset til Statens Kunstfonds kunststøtteområder. Statens Kunstfond differentierer mellem de forskellige kunstarter, der modtager kunststøtte og mellem forskellige former for kunststøtte.

De forskellige kunstarter, der støttes, inkluderer arkitektur, billedkunst, kunsthåndværk og design, litteratur, musik og scenekunst (alle både legat og projektstøtte) og film (udelukkende legatstøtte).

Derudover har Statens Kunstfond en del tværgående kunststøtteområder, som inkluderer huskunstnerudvalget, musikdramatisk udvalg, tidsskriftstøtteudvalget og hædersydelse.

Statens Kunstfond uddeler forskellige former for kunststøtte, som overordnet set kan inddeles i projekt- og legatstøtte. De to typer af kunststøtte dækker dog over mange forskellige kunststøtteformer. Under projektstøtte indgår således fx støtte til produktion, udstilling, formidling, residencies, hjemmesider, markedsføring mv., mens legatstøtten fx dækker over arbejdslegater, arbejdsstipendier, præmieringer.

3.2.2 Effekt

Dette afsnit definerer kort, hvad der menes med begrebet effekt, mens effekt som mål vil blive diskuteret yderligere senere i rapporten.

En effekt af en indsats er defineret ved forskellen mellem et udfald, hvis indsatsen gennemføres i forhold til udfaldet, hvis indsatsen ikke gennemføres. I forbindelse med kunststøtte vil effekten derfor være forskellen mellem udfaldet, målt i forhold til den enkelte kunstner, produktionen af kunst, den enkelte modtager eller på samfundsniveau.

veau, hvis der gives kunststøtte, i forhold til hvis der ikke gives kunststøtte. Udfordringen er imidlertid at finde ud af, hvilket udfald der kan og skal måles på.

Effektmålinger er en del af evalueringslitteraturen, hvilket vil sige, at effektmålinger er én form for evalueringer. I denne rapport diskuteres både effektmålinger og evalueringer mere bredt, da præcise effektmålinger kan være ganske vanskelige at gennemføre i forhold til kunststøtte.

Som udgangspunkt vil det være naturligt at formålet med indsatsen, her kunststøtten, bruges som mål for effekten. I Statens Kunstfonds tilfælde er formålet med kunststøtte overordnet set at fremme og styrke kunstnerisk kvalitet og talent, mangfoldighed, geografisk spredning og betydningen for børn og unge (Lov om Statens Kunstfonds virksomhed, lov nr. 458 af 08/05/2013, retsinformation.dk). Dette vil blive diskuteret yderligere i kapitel 7 om effekter af kunststøtte.

I forståelsen af hvordan kunst mere generelt påvirker og beriger vores liv, mangler der en standardiseret terminologi (Arts Council England, 2014b), og det er ganske vanskeligt at måle betydningen af kunst for den enkelte forbruger af kunst og for samfundet som helhed. Dette vil blive belyst yderligere i kapitel 8 om bredere samfundsmæssige effekten af kunst og kultur.

3.2.3 Litteratur og metode

Denne rapport er skrevet i foråret 2015 og bygger på litteratur i form af rapporter, akademiske artikler, bøger, evalueringer og politiske dokumenter fra England, Australien, Sverige, Norge og Danmark. Det har dog ikke været muligt, på den begrænsede tid der har været til rådighed for rapportens tilblivelse, at dække alle områder lige godt eller at dække litteraturen fuldstændigt.

Der er lagt vægt på at inkludere evalueringer og rapporter fra kunstråd i andre lande, for at få en forståelse af, hvilke aktiviteter der finder sted i andre lande, og hvordan der her redegøres for statens brug af offentlige midler på kunststøtte og effekterne af dette.

Særligt i England findes der et stort litteraturapparat af rapporter og politiske dokumenter vedrørende afdækningen af forskning i betydningen af kunst for samfundet,

mens der særligt i Norge findes mange evalueringer og rapporter om effekten af kunststøtte på kunstner- og projektniveau.

Udover skrevne dokumenter, bygger rapporten også på interviews af fagpersoner fra forskningsverdenen, Kulturstyrelsen, kunstverdenen, Myndigheden for Kulturanalyse i Sverige, Kulturrådet i Norge, Arts Council England og NESTA. En liste over interviewpersoner kan findes i bilag 1.

4 Behov for forskning i effekten af kunststøtte

Formålet med dette afsnit er at diskutere, hvilke behov forskellige interessenter, såsom Statens Kunstfond, Kulturstyrelsen, kulturpolitikere, brancheorganisationer og kunstmiljøet, har for at vide mere om effekten af kunststøtte.

Statens Kunstfonds midler til kunststøtte er småpenge i det store budget. Kulturministeriet blev i 2014 tildelt 6,4 mia. kr. ud af en samlet finanslov på 185,6 mia. kr., hvilket svarer til 3,4%. Statens Kunstfond blev i 2014 tildelt 535,6 mio. kr., hvilket svarer til 8,4% af Kulturministeriets tildeling. Selvom kunststøtten kun udgør småpenge i det store budget, er den, i forhold til dens beskedne størrelse, ofte til debat. Der kan derfor, set fra et overordnet samfundsmæssigt synspunkt, være behov for at vide, hvilken effekt tildelingen af kunststøtte har. Ikke alle vil dog være enige i dette synspunkt. Mange mener, at fordi kunsten har en værdi i sig selv, bør det ikke være vigtigt at dokumentere en effekt. Effektmålinger kan dermed ses som en unødvendig instrumentalisering af kunsten.

Generelt kan der skelnes mellem forskellige behov:

- 1) behov for legitimering af kunststøtte.
- 2) behov for at undersøge om pengene bliver brugt bedst muligt. Det vil sige, om der støttes på en måde, der giver størst effekt i forhold til de ønskede mål.
- 3) behov for viden om niveauet af kunststøtten: bruges der for få eller for mange penge på dette område?

Både Statens Kunstfond, Kulturstyrelsen, kulturpolitikere og kulturorganisationer og

kunsterne har behov for viden om alle disse tre punkter.

Statens Kunstfonds behov for evalueringer er i høj grad knyttet til de formål, som fonden yder støtte til. Statens Kunstfond har interesse i at vide, om og hvordan de fremsatte formål med kunststøtten bliver opfyldt. Derudover har Statens Kunstfond brug for et ordenligt/sagligt grundlag til at træffe beslutninger om, hvorvidt en kunststøtteordning skal blive ved med at eksistere, eller der er behov for ændringer i den måde, der støttes på. Det samme gælder Kulturstyrelsen, der har behov for evalueringer af effekten af kunststøtte i kraft af deres funktion som videnscenter.

Kulturpolitikerne, både i folketinget og i kommunerne, har behov for evalueringer af kunststøtteordninger, for at kunne dokumentere hvad kulturstøttekronerne bliver brugt til, og hvilke effekter de har, og derved give argumenter for kunststøtte generelt i en kulturpolitisk debat. Det samme gælder kunstnere og kulturinstitutioner, der har behov for at argumentere for betydningen af den støtte, de får.

Hele dette stigende behov for at kunne argumentere for støtten og påvise effekter gennemsyrrer hele den offentlige administration, bl.a. som følge af New Public Management. Selvom kunststøtten udgør en begrænset andel af de offentlige udgifter, er der også på dette område et stigende krav om at kunne dokumentere effekter. Ind imellem kan det være vanskeligt for politikere og forskellige interessenter på kunstområdet at hamle op med fx uddannelsessektorens og sundhedssektorens mere håndfaste argumenter.

Dette har blandt andet ført til, at der i stigende grad bruges økonomisk funderede effekter og argumenter – også når det gælder kunst og kultur – selvom det ofte slet ikke er formålet med kunststøtten, og selvom kunsten måske derfor i sidste ende kan gøre sig selv en bjørnetjeneste, ved at argumentere med udgangspunkt i tvivlsomme økonomiske effekter (Bille et al., 2014). Kunstens og kulturens væsentligste effekter er vanskelige at dokumentere og måle. Men det betyder nødvendigvis ikke, at man helt skal afholde sig fra at prøve. Der er derfor behov for forskning og argumenter, der i højere grad tager udgangspunkt i de egentlige formål med kunststøtten.

5 Argumenter for kunststøtte

Der findes mange argumenter for, hvorfor man skal støtte kunst og kultur. Dette afsnit fremlægger først de generelle kulturpolitiske argumenter, og derefter de mere teoretiske kulturøkonomiske argumenter. Afsnittet afsluttes med de konkrete argumenter, der bliver brugt i forhold til Statens Kunstfond (Kulturstyrelsen, 2015).

5.1 Kulturpolitiske argumenter

Nogle af de overordnede kulturpolitiske og samfundsmæssige mål for kunststøtten, der ofte fremhæves, er at give kunstnerne frihed til at eksperimentere, skabe kvalitet, fremme ytringsfriheden og demokratiet, samt at fremme kunstens debatskabende og provokerende funktioner.

Et andet væsentligt argument for kunststøtte går, fra et samfundsmæssigt synspunkt, ud på at øge samfundets beholdning af kulturel kapital. En større kulturel kapital vil dels medføre en større glæde ved at benytte kulturtilbud, dels bedre forudsætninger for at tage aktivt del i samfundet og dets udvikling.

Peter Duelund fremlægger i sin bog fra 2003, *Den Nordiske Kulturmodel*, en historisk gennemgang af de nordiske landes kulturpolitik. Duelund analyserer derved den historiske udvikling i de nordiske nationalstaters brug af kulturbegrebet i kulturpolitikken. I modernitetens klassiske kulturoffentlighed blev kulturbegrebet forstået som kunst, der skulle medvirke til borgerens frigørelse og dannelse på et rationelt, individualiseret og oplyst grundlag. Omdrejningspunktet i kulturpolitikken fra 1960'erne til midten af 70'erne var præget af dette humanistiske kulturbegreb, med redegørelser, kulturlove osv. som understregede formidling af kunsten til alle befolkningsgrupper og geografiske områder inden for nationalstaten. Målet var "kultur til alle" med kunsten som redskab. Fra midten af 70'erne lå vægten i stigende grad på et antropologisk kulturbegreb, hvor målet nu blev "kultur er alt". Kulturpolitikken fra 1980'erne til midten af 1990'erne var kendetegnet af en tiltagende økonomisk orienteret tilgang til kunst og kultur, hvor vægten på kunstens "indre værdier" i de offentlige kulturaktiviteter udskiftes med kunstens "ydre værdier", dvs. kunstens økonomiske vækstrationale (Duelund, 2003). I dagens kulturpolitik eksisterer alle de tre perspektiver side om side.

De overordnede argumenter på samfundsniveau for støtte til kunst og kultur kan med fordel diskuteres ud fra Dorte Skot-Hansens *4 E's-model* om rationaler for kulturpolitik (Skot-Hansen, 2005). Modellen indeholder fire E'er, som repræsenterer hver deres rationale for kulturpolitik: enlightenment (oplysning), empowerment (social udvikling), economic impact (økonomisk vækst) og entertainment (underholdning).

Enlightenment (oplysning) dækker over en tanke om, at alle befolkningsgrupper skal have adgang og kendskab til kunsten og finkulturen. Dette giver oplyste borgere, der kan deltage i det demokratiske samfund. Ved empowerment (social udvikling) kædes kultur og socialpolitik sammen. Argumenter for at investere i kulturprojekter er, at kulturen kan bruges til at bevidstgøre borgere om deres situation eller egen kultur. Economic impact (økonomisk vækst) dækker over, at kulturen bruges som løftestang for økonomisk udvikling og synliggørelse af den enkelte kommune eller nationalt. Man kan via et stærkt kulturelt image forsøge at tiltrække turister, tilflyttere og erhvervsliv. Entertainment (underholdning) er typisk ikke nok som argument for at investere i kulturprojekter, men man kan inddrage argumenter om borgernes livskvalitet og trivsel, og på denne måde legitimere kulturelle tiltag.

Der findes med andre ord mange, og til dels modsatrettede, argumenter og rationaler i dagens kulturpolitik.

5.2 Teoretiske kulturøkonomiske argumenter

De kulturøkonomiske argumenter tager udgangspunkt i, at man overordnet set kan begrundede kunst- og kulturstøtte ud fra to forskellige synsvinkler, nemlig markedsfejl og den instrumentelle tilgang: "Den ene synsvinkel af mere traditionelt økonomisk tilsnit anerkender, at markedet på nogle områder ikke virker tilfredsstillende, hvorfor der kan være grund til at supplere markedet med kulturstøtte. Den anden er i en bredere politisk forstand at se kulturen som et instrument til at opnå andre ønskværdige samfundsmæssige mål" (Hjorth-Andersen, 2013). Se også Bille Hansen (1993), Bille og Schulze (2006), Bille (2012).

5.2.1 Markedsfejl

Det første af de økonomiske argumenter er, at kunst kan ses som et offentligt gode, defineret ved at den normale prismekanisme bryder sammen, fordi den enkelte vil have et kraftigt incitament til at nyde godet uden at betale for det. Dette argument kan dog kun bruges i relation til kunststøtte, som fx bevarelse af kulturarv, som er et reelt offentligt gode, eller kunststøtte, der har eksterne effekter, dvs. en samfundsmæssige værdi udover den enkelte forbruges nytte. Kulturelle goder kan også ses som værende værdiskabende for fremtidige generationer, hvorfor man skal støtte dem. Derved kan argumentet bruges til at argumentere for støtte til skabende kunstnere, som kan frembringe den kommende kulturarv (Hjorth-Andersen, 2013).

Hertil kommer, at det fri marked indebærer, at der skal produceres salgbar kunst. Markedet giver dermed en afgørende begrænsning for den kunstneriske udtryksform, idet der kun vil blive produceret den type kunst, der kan sælges på markedet (Hjorth-Andersen, 2013). Derfor er der brug for kunststøtte til især at støtte eksperimenterende kunst, som ellers ikke ville blive udbudt på markedet.

Der er enkelte kunstnere, som efterlader sig store værdier, og som derfor, fra et samfundsøkonomisk synspunkt, faktisk bidrager positivt til samfundsøkonomien. Man kan derfor, fra et samfundsøkonomisk synspunkt, argumentere for, at kunststøtten til én kunstner, der bliver efterlader sig store værdier, kan opveje for de mange, der ikke gør. Argumentet for kunststøtte bliver derved, at hvis bare én kunstner fra en årgang af fx 100 billedkunstnere bliver berømt i løbet af sin karriere og efterlader sig en malerisamling, som er meget værd, så overstiger denne værdi langt den samlede kunststøtte, der er givet til samtlige billedkunstnere, og dermed bliver kunststøtten også en god samfundsøkonomisk investering.

5.2.2 Den instrumentelle tilgang

Den instrumentelle tilgang til kunststøtte dækker over argumenter for at kunst og kultur, og derfor også kunststøtte, understøtter andre samfundsmæssige mål for staten.

Kunst og kultur kan her ses som et økonomisk instrument, der skaber vækst, arbejdspladser og beskæftigelse. Argumentet bliver, at kunst og kultur kan betale sig.

Kunst og kulturs betydning for social udvikling bliver også brugt som et argument for kunststøtte. Her er argumentet, at kunst og kultur kan være med til at løse sociale problemer, som fx kriminalitet eller ensomhed, og kan være med til at inkludere og udvikle socialt udsatte grupper i samfundet.

Et nyere argument for kunststøtte, som især er brugt i Sverige, er, at der er et samspil mellem sundhed og kultur. Argumentet er blandt andet, at kunst og kultur har terapeutiske virkninger.

Som de ovenfor nævnte eksempler viser, bygger argumenterne i den instrumentelle tilgang til kunst og kultur på, at den kan bruges til at løse en lang række samfundsproblemer. Langt størstedelen af sammenhænge mellem kunst og kultur og løsning af forskellige samfundsproblemer er dog ganske svære at bevise.

5.3 De politiske argumenter for Statens Kunstfond

De overordnede kulturpolitiske målsætninger afspejler sig også i de politiske argumenter og målsætninger for Statens Kunstfond.

Fundamentet for det kunststøttesystem, vi kender i dag, blev skabt i 1964 med loven om Statens Kunstfond. Det grundlæggende princip for kunststøtten er, at støtten til kunst er motiveret ud fra et hensyn til samfundet som helhed, samt at den statslige kunststøtte fordeles efter kunstneriske kvalitetskriterier og efter armslængdeprincippet (Kulturministeriet, 2015).

Derudover indeholder loven om kunststøtte mere specifikke argumenter for kunststøtte, såsom at tildelingen af kunststøtte skal ske på grundlag af kunstnerisk kvalitet og talent, at kunststøtten skal tilgodese alle kunstnerisk væsentlige genrer og udtryksformer inden for og imellem kunstområderne, at kunststøtten skal fremme den geografiske spredning af kunst i hele landet og at kunststøtten skal tilgodese børn og unge.

Til slut bestemmer de enkelte udvalg under Statens Kunstfond selv, hvordan de definerer de mere overordnede argumenter såsom kunstnerisk kvalitet, mangfoldighed og geografisk spredning. Kunstnerisk kvalitet bliver fx således af flere udvalg beskrevet som kunst, der udviser et professionelt og reflekteret forhold til den kunstneriske prak-

sis (Statens Kunstfonds projektstøtteudvalg for billedkunst, 2015 og Statens Kunstfonds projektstøtteudvalg for kunsthåndværk og design, 2015).

5.4 Afrunding

Denne korte gennemgang af argumenter for kulturpolitik og kunststøtte viser, at de er mangfoldige, og at de knytter sig til såvel produktionen af ny kunst af høj kvalitet, borgerens forbrug af kunst og kultur samt bredere samfundsmæssige effekter som vækst og beskæftigelse. Dette gælder også målsætningerne for Statens Kunstfond, hvis primære formål er at fremme kunstnerisk kvalitet og talent, men som også har målsætninger der knytter sig til mangfoldighed, geografisk spredning og børn og unge.

6 Metoder til evalueringer og effektmåling

Som det fremgik af ovenstående afsnit, er der mange argumenter for kunststøtte og dermed også mange potentielle effekter. Det er derfor vigtigt at forholde sig til de generelle metodiske problemstillinger ved effektmålinger, inden vi kommer nærmere ind på, hvordan effektmålinger af kunststøtten eventuelt kan tilrettelægges. Dette er ikke nogen enkel sag, idet fx: "Effektmålinger forudsætter, at indsatsens indhold og omfang er afgrænset og veldefineret. Dette er vigtigt af flere grunde. For det første er det en forudsætning for at kunne forstå og måle virkningen af indsatsen. For det andet er det nødvendigt for at kunne anvende resultaterne af effektmålingen i praksis" (Lyk-Jensen og Madsen, 2010).

Dette afsnit gennemgår forskellige metoder til evalueringer, herunder effektmåling, samt hvilke overvejelser man skal gøre sig inden igangsættelsen af en evaluering. Kapitellet er inddelt i følgende to delafsnit; Evalueringer og effektmåling og Effektkæden. For en tidligere diskussion af metoder til at dokumentere og vurdere proces og effekt af offentlige indsatser på kulturområdet, se Bille (2004).

6.1 Evalueringer og effektmåling

Afsnittet er inddelt i følgende delafsnit: evalueringsforhold, evalueringsmodeller, to tilgange til effektevaluering, samt en diskussion af kvantitative versus kvalitative metoder.

6.1.1 Evalueringsforhold

Der er flere punkter, man skal diskutere og forholde sig til inden igangsættelsen af en evaluering. Dahler-Larsen (1998) opstiller fire punkter, som er vigtige:

- Valg af evalueringskriterier spiller en rolle
- Valg af evalueringsmodel gør en forskel
- Valg af metode har betydning
- Valg af formål med evalueringen spiller en rolle

Statens Kunstfond og Kulturstyrelsen bør gøre det helt klart for sig selv, og en eventuelt ekstern evaluator, hvad evalueringskriterierne er. Disse kan fx diskuteres på baggrund af støtteordningskriterier, og skal konkretiseres til mere eller mindre målbare begreber.

Derudover er det vigtigt at holde sig for øje, hvad det kontrafaktiske scenarie er. Altså, hvad er alternativet til det som er sket, tildelingen osv. Dette bliver uddybet senere.

6.1.2 Evalueringsmodeller

Der findes forskellige evalueringsmodeller, som tjener hver deres formål. Foss Hansen i Dahler-Larsen og Krogstrup (2001) skelner mellem følgende evalueringsmodeller:

- Målopfyldelsesmodel: Det organiserende princip er den evaluerede indsats' egne mål. Er disse opfyldt, og beror målopfyldelsen i givet fald på udfaldet?
- Brugermodel: Fokus er på brugernes vurdering af indsatsen.
- Effektmodel (effektmåling): Der ses på, hvilke effekter indsatsen har resulteret i, intenderede såvel som ikke-intenderede.
- Procesmodel: Evalueringen fokuserer på implementeringsprocessen.
- Interessentmodel: Fokus er på alle interessenternes vurdering af indsatsen.
- Økonomisk model: Er en samlet betegnelse for evalueringer foretaget med fokus på forholdet mellem input og output/outcome, det være sig cost-efficiency, cost-effectiveness eller cost-benefit-undersøgelser.

- Kollegial model: Er fagfolk, der vurderer fagfolk, eksempelvis læger, der evaluerer andre lægers indsats, jurister, der evaluerer juristers indsats osv.

Igen anbefales det, at Statens Kunstfond og Kulturstyrelsen diskuterer og gør sig klart, hvad formålet med den enkelte evaluering er, og dermed hvilken/hvilke evalueringsmodeller, der er mest relevante. Det anbefales, at Statens Kunstfond foretager evalueringer, der har fokus på målopfyldelse og effekt, men hvor elementer af den kollegiale model inddrages, fx hvor der er tale om kunstnerisk kvalitet.

6.1.3 To tilgange til effektmåling

Denne rapport fokuserer på effektevaluering (effektmåling) som evalueringsmodel. Evalueringsslitteraturen beskriver to forskellige tilgange til effektmåling; den eksperimentelle og den processuelle (Dansk Evalueringsinstitut, 2012).

”Den eksperimentelle tilgang til effektmåling er kendetegnet ved, at man skaber betingelser for et kontrafaktisk ræsonnement. Dvs. at man skal kunne afgøre, om indsatsen skaber et resultat, som ikke ville være indtruffet, hvis indsatsen ikke havde fundet sted” (Dansk Evalueringsinstitut, 2012). Den eksperimentelle tilgang kræver derfor, at man danner en kontrolgruppe, som ikke modtog indsatsen.

”Det, der kendetegner den processuelle tilgang, er, at man ikke forsøger at opstille en kontrolgruppe, men i stedet opstiller en teori, der forklarer, hvorfor indsatsen kan tænkes at give resultater” (Dansk Evalueringsinstitut, 2012). ”En grundantagelse inden for den processuelle tilgang til effekt er, at effekterne af en indsats er stærkt kontekstafhængige” (Dansk Evalueringsinstitut, 2012). Det er derfor vigtigt at undersøge hvert led i processen.

De to tilgange skaber to forskellige typer viden, hvilket man skal gøre sig klart inden man vælger en tilgang.

”Man skelner altså mellem to typer viden:

1. Vil man undersøge, om indsatsen har effekt eller ej, fordi man overvejer at droppe, udrulle eller indføre indsatsen, bør man undersøge mulighederne for at bruge den eksperimentelle tilgang.

2. Vil man forstå, *hvornår og hvordan* indsatsen påvirker eller ikke påvirker et resultat, fordi man vil forbedre og justere indsatsen (men selve indsatsen er givet), bør man undersøge mulighederne for at bruge den processuelle tilgang. ” (Dansk Evalueringsinstitut, 2012).

”Mens den eksperimentelle tilgang kan give et kvantitativt mål for styrken af en kausalrelation, kan den processuelle tilgang bidrage til forståelse og forklaring af en sådan sammenhæng (eller fravær af samme). Den processuelle tilgang kan blandt andet besvare spørgsmålene: hvilke led består vejen fra indsats til resultat af? Hvordan varierer resultatet – alt efter hvordan indsatsen implementeres, og hvilken kontekst den foregår i? Hvordan skal man justere indsatsen, så den virker bedre?” (Dansk Evalueringsinstitut, 2012).

Umiddelbart giver det mest mening at benytte sig af den processuelle tilgang til evalueringer af kunststøtte, for bedre at forstå de forskellige led i indsatsen og hvordan man eventuelt kan justere indsatsen. Dette skal ses i modsætning til udelukkende at få et kvantitativt mål for effekten af indsatsen, hvilket er svært, idet effekten oftest vil blive målt i kunstnerisk kvalitet og talent. Derudover opstår der metodiske problemer i forhold til at benytte sig af den eksperimentelle tilgang, idet man skal opstille en kontrolgruppe, fx via eksperimenter, hvilket er stort set umuligt.

Det er dog vigtigt at inkludere de personer/projekter, der ikke har modtaget kunststøtte som en form for kontrolgruppe. Kontrolgruppen er ikke tilfældig, idet et udvalg har valgt, hvem der modtager kunststøtte, og hvem der ikke gør, hvilket går imod princippet for en egentlig kontrolgruppe. Det er dog bedre at inddrage gruppen af ikke-modtagere af kunststøtte, i en evaluering af effekten af kunststøtte, end helt at udelukke gruppen.

For en diskussion af den efterfølgende anvendelse af evalueringer se Langsted m.fl. (2003, s. 57).

For mere viden og kurser i effektmåling se Dansk Evalueringsforbund samt det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

6.1.4 Kvalitative versus kvantitative metoder

Man kan generelt skelne mellem kvalitative og kvantitative metoder.

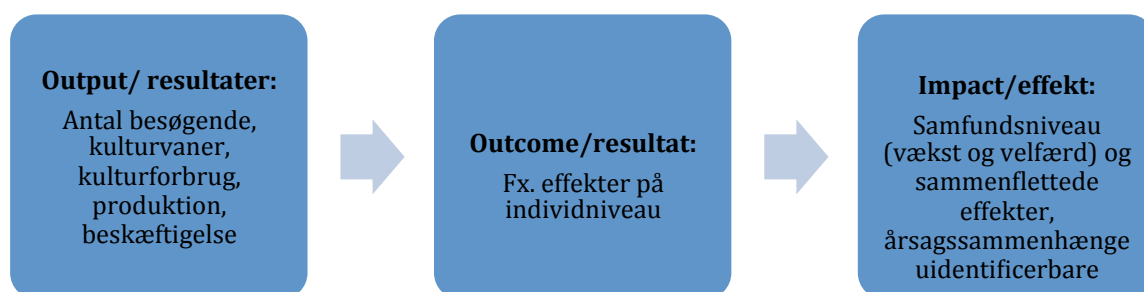
Kvalitativ metode anvendes overordnet set til at opnå indsigt af dybdegående og eksplorativ karakter. Ved brug af kvalitativ metode får man svar på, *hvorfor* noget sker. En ulempe ved kvalitativ metode er, at det er svært at generalisere på baggrund af viden opnået via kvalitativ metode. Kvalitativ data indsamles via interviews af forskellig art, cases eller fokusgrupper.

Kvantitativ metode anvendes overordnet set til at kortlægge en gruppe på en række ensartede kvantificerbare parametre. Metoden anvendes derfor, når man ønsker at kende til fænomeners udbredelse, deres fordeling eller hvorvidt der er sammenhæng med andre faktorer. Ved brug af kvantitativ metode kortlægger man derved *at* noget sker. En ulempe ved kvantitativ metode er, at man ikke opnår viden i dybden, men kun i bredden. Kvantitativ data indsamles ved hjælp af spørgeskemaer af forskellig art, statistiske data samt nationale regnskaber mv.

Kvalitativ og kvantitativ metode kan bruges som selvstændige analyseværktøjer, men kan med fordel kombineres, for at sikre at en analyse har både dybde og bredde. Kvalitativ metode kan også bruges til et eksplorativt studie inden igangsættelsen af en kvantitativ analyse.

6.2 Effektkæden

Effektkæden er en konceptuel model, der illustrerer kompleksiteten i at måle effekten af kunststøtte og andre kulturpolitiske målsætninger, og problemerne med at identificere målbare indikatorer.

Figur 1: Effektkæde og indikatorer (Myndigheten för Kulturanalys, 2012)

Output / resultater, henviser til de direkte og mest umiddelbart målbare virkninger af et kulturpolitisk tiltag, såsom hvor mange der deltager i hvilke aktiviteter, som fx kultur-

vaneundersøgelser (Bille et al., 2005 og Epinion og Pluss Leadership, 2012). Selv på dette niveau kan det være vanskeligt at henføre ændringer i disse indikatorer til konkrete politiske tiltag.

Det næste niveau er outcome og resultater, der fx kan handle om, hvilken betydning disse aktiviteter har på det individuelle plan. Det handler fx om, hvordan deltagelse i forskellige kulturelle oplevelser påvirker og ændrer folks følelser, holdninger, værdier, færdigheder og adfærdsmønstre.

Det sidste niveau, impact og effekt, ser på påvirkninger på samfundsniveau. Dette kan indebære alt fra sundhed og velvære til økonomisk udvikling og velstand. Disse effekter opstår gennem flere forskellige aktiviteter, og bidrager overordnet til de komplekse og sammenflettede effektkæder, som kan være lange og svære at følge.

Den kausale sammenhæng mellem et kulturpolitisk tiltag og dets påvirkning på indikatorer på de tre niveauer kan være svær at bevise, og bliver sværere, jo længere i kæden man bevæger sig. Hertil kommer, at den endelige effekt kan indtræffe lang tid efter, at det kulturpolitiske tiltag er igangsat, og der kan være mange udefrakommende faktorer, som spiller ind på de forskellige led i effektkæden. Det tredje niveau, impact og effekt, vil blive diskuteret yderligere i kapitel 8 om bredere samfundsmæssige effekter af kunst og kultur.

7 Effekter af kunststøtte fra Statens Kunstfond

Alle de fremsatte rationaler, argumenter og målsætninger i kapitel 5 kan i princippet oversættes til mulige effekter og indikatorer, der kan måles på. Der er imidlertid en meget stor mangfoldighed af argumenter, og dermed også effekter. Desuden er nogle af effekterne endog meget vanskelige at måle.

For at afgrænse mulighederne for at definere effekten, som skal undersøges, forekommer det oplagt at tage udgangspunkt i de målsætninger, der ligger til grund for tildelingen af kunststøtte, jf. afsnit 5.3. Dette afsnit diskuterer, hvordan effekten af hvert af Statens Kunstfonds fremsatte målsætninger eventuelt kan måles, herunder problemerne hermed. Formålet med dette afsnit er derfor, at gøre opmærksom på vigtigheden af en

diskussion og målbar definition af formålene med kunststøtten, når man skal måle effekten af den.

Statens Kunstfond er underlagt en række formål med uddelingen af kunststøtte. Disse formål inkluderer, som tidligere nævnt, kunstnerisk kvalitet og talent, mangfoldighed, geografisk spredning og at børn og unge særligt tilgodeses, jf. Lov om Statens Kunstfonds virksomhed (2013).

Hovedvægten af dette kapitel er lagt på kunstnerisk kvalitet, idet dette er hovedformålet med kunststøtten. Der er igangsat en individuel undersøgelse omhandlende effekten af den kunststøtte, som udelukkende omhandler børn og unge (denne udarbejdes i foråret og sommeren 2015 med Niels Græsholm fra Kulturstyrelsen som tovholder på projektet), hvorfor dette ikke vil blive videre diskuteret i dette afsnit.

Det første afsnit i dette kapitel diskuterer Statens Kunstfonds målsætninger oversat til effektmål/indikatorer, og vanskelighederne ved at måle effekterne. Det andet afsnit diskuterer muligheden for at måle effekten af specifikke kunststøtteordninger, og det tredje afsnit gennemgår nogle allerede eksisterende evalueringer og effektmålinger af kunststøtteordninger.

7.1 Effektmålinger af målsætninger

Dette afsnit tager udgangspunkt i Statens Kunstfonds målsætninger som effektmål, og gennemgår de tre målsætninger: kunstnerisk kvalitet og talent, mangfoldighed og geografisk spredning.

7.1.1 Kunstnerisk kvalitet og talent

Som tidligere nævnt er kunstnerisk kvalitet det væsentligste mål for Statens Kunstfond, men formentlig også det sværeste at måle som effekt. Nedenstående afsnit diskuterer forskellige måder at anskue kunstnerisk kvalitet og talent på, og derved mulighederne for at måle effekten med udgangspunkt i dette formål.

En evaluering kan godt indskrænkes til at omfatte en kulturinstitutions opfyldelse af de fastsatte kulturpolitiske målsætninger med den. Og disse målsætninger kan findes i vedtægter, aftaler med støttegivere og i støttegivers overordnede kulturpolitiske mål-

sætninger for hele eller dele af kunstområdet. Men netop på kunstområdet vil det være oplagt at kombinere en analyse af opfyldelsen af de kulturpolitiske mål med en kvalitetsvurdering. Oftest vil der da også indgå et kulturpolitisk mål for institutionen, der siger, *at der skal produceres kvalitet eller af høj kvalitet eller noget lignende*” (Langsted m.fl., 2003). Det er her, at en overvejelse, af hvordan kunstnerisk kvalitet er defineret/ment i de pågældende sammenhæng, bliver vigtig.

Siden den tidligste kulturpolitik i velfærdsstaten er der, gennem dens konstruktion, lagt vægt på, at der ved tildeling af offentlig støtte udelukkende tages stilling til kunstnerisk kvalitet (Langsted m.fl., 2003). Dette er et afgørende punkt i en analyse af effekten af kunststøtte, da den ønskede målte effekt derved bør være, om kunststøtte fører til øget kunstnerisk kvalitet. Effekten, vi vil måle, må derfor være, hvorvidt kunststøtten giver højere eller måske mere kunstnerisk kvalitet og talent samt eksperimenterende kunst. Det næste spørgsmål, der melder sig, er derfor; hvad er kunstnerisk kvalitet og talent? Og hvordan kunstnerisk kvalitet kan ”oversættes” til operative politiske og forvaltningsmæssige kriterier og beslutninger.

Kunstnerisk kvalitet er stort set umulig at definere. Er den subjektiv eller objektiv? Knytter den sig til værket eller betragteren, eller begge dele? Er den tidsbunden eller eviggyldig? (Langsted m.fl., 2003). Dog bør offentlige forvaltningsorganisationer, også armslængderåd, være parate til at kunne formulere deres principper og deres afgørelser i en offentlig diskussion (Langsted m.fl., 2003).

Den institutionelle kunstteori vil mene, at det er institutionen – og ikke værket selv – der definerer, hvad der er kunst. Derved bliver et kunstværk først til, når det bliver præsenteret af en institution. Andre mener dog, at den kunstneriske kvalitet er knyttet til både værket og konteksten.

Kulturteoretikeren Henrik Kaare Nielsen (2001a, 2001b) opererer med tre forskellige positioner i diskussionen om kvalitet i forbindelse med kulturpolitik. ”For det første kan kvalitet høre hjemme i en ekspertkontekst, hvor det drejer sig om kunstfagligt niveau. For det andet kan kvalitet høre hjemme i en offentligheds-/deltagerkontekst, hvor det, der betyder noget, er, om den pågældende kunstneriske/kulturelle aktivitet er vedkommende, inspirerende og udfordrende, og om den bidrager til udviklingen af kulturlivet og den kulturelle offentlighed. For det tredje kan kvalitet høre hjemme i en øko-

nomisk/politisk kontekst, hvor det afgørende er kunst-/kulturfænomenets evne til at sælge billetter og yde PR" (Langsted m.fl., 2003).

I forbindelse med kunstnerisk kvalitet i en ekspertkontekst spiller armlængdeprincippet en vigtig rolle. Armlængdeprincippet betyder, at det er fagkendte personer med tæt tilknytning til den enkelte kunstart, der afgør, hvorvidt en kunstner eller et værk har kunstnerisk kvalitet og talent.

Kjørup (2000) er repræsentant for institutionsteorien og opstiller fire opfattelser, af hvordan man kan forstå kunstnerisk kvalitet. "For *den objektive opfattelse* er kunstnerisk kvalitet en særlig egenskab eller flere ved kunstværker. For *den psykologiske opfattelse* er kunstnerisk kvalitet ikke en egenskab ved værket, men det er et udtryk for, hvad værket gør ved den, der oplever det. For *den sociologiske opfattelse* er kvalitet heller ikke en egenskab ved værket, men det drejer sig om, hvorvidt større eller mindre grupper sætter pris på værket og handler derefter. *Den instrumentelle opfattelse* ligner den objektive, idet den opfatter kunstnerisk kvalitet som en egenskab ved værket, men den adskiller sig fra den objektive, idet den betragter kvalitet som en evne i værket til at frembringe noget, der har værdi uden for værket. Det kan fx være en kunstnerisk oplevelse, men også en moralsk belæring eller en fremlæggelse af sandheden om nogle bestemte forhold" (Langsted m.fl., 2003). For en dybere teoretisk diskussion over begrebet kunstnerisk kvalitet, se Kjørup (2000).

I tråd med Kjørup (2000) tager Anne-Britt Gran (i Lund m.fl. 2001) udgangspunkt i scenekunsten og prøver at operationalisere kvalitet ved at se på fire forskellige kvalitetstyper i praksis; håndværksmæssige, formelle, instrumentale og kommercielle. Hun bruger fem forskellige kvalitetskriterier i afgørelsen om et værks kunstneriske kvalitet; relevans, kommunikation, effekt opnåelse, "mærkeliggørelse" og teoretisk interesse.

Favrholdt (2000) har fremsat en såkaldt parameterteori for, hvad der er god og dårlig kunst, som et opgør med institutionsteorien. Den yderst kontroversielle parameterteori udgør et pointsystem, hvor hver af de 10 parametre (integration, mangfoldighed eller kompleksitet, teknik, æstetisk-skønne kvaliteter, personpræg, gentagelighed, intellektuel appeal, emotionel appeal, andre suggestive kvaliteter og det udsigelige budskab) vurderes på en skala fra 1-10. Parameterteorien blev afvist af stort set alle, hovedsageligt grundet to kritikpunkter. For det første er kunst en dynamisk proces, hvilket para-

meterteorien ikke tager højde for. For det andet er karaktergivningen af kunstværkerne yderst subjektiv, og muligheden for at fastsætte et kunstværks værdi objektivt udelukkes derved (Zander Hagen, 2015).

Langsted m.fl. (2003) introducerer en tregrenet model som redskab i diskussionen af kunstnerisk kvalitet i performativ kunst. Den henvender sig derved ikke til alle kunstarter, men udelukkende til optrædende kunst (fremover performativ kunst), hvor der eksisterer et samspil mellem performere og publikum, som er slut, når nærkommunikationen er væk. De tre grene i modellen udgøres af begreberne *villen*, *kunnen* og *skullen*. Den kunstneriske vilje er en udtryksvilje og en kommunikationsvilje. "At bestemme kunstneriske udsagns villen, kunne, og skullen kræver viden og analyse" (Langsted m.fl., 2003).

Udtryksviljen går indefra og ud, hvor kunstneren giver form til sin oplevelse af omverdenen og til sine drømme, om hvordan verden kunne være. Kommunikationsviljen er derimod mere dialogisk, og kunstnerens evner består i at lytte sig ind mod sit publikum og fange sit publikum ind.

Den kunstneriske kunnen er specifik for de forskellige kunstarter og genrer, og opøves gennem kunstneruddannelsen. Den kunstneriske kunnen er i høj grad knyttet til det håndværksmæssige krav til den specifikke performative kunstart eller kunstretning.

Den sidste gren er *skullen*, som symboliserer relationen til publikum, til omgivelserne, til samfundet, hvori kunstværket opføres. "At diskutere et kunstværks skullen handler både om at bestemme, om det er på niveau med tidens problemer, livsformer og tankegange, og om det sætter disse ting i bevægelse i en retning, der virker frigørende og perspektivændrende" (Langsted m.fl., 2003). Det handler grundlæggende om relevans. Om at have noget væsentligt på hjertet.

I England har Arts Council England defineret en række kvalitetsparametre, hvorudfra de bedømmer kunstnerisk kvalitet. Det endelige mål for kunstnerisk kvalitet er sammensat af ni forskellige parametre; præsentation, særpræg, stringens, relevans, udfordring, betydning, entusiasme og lokal indvirkning (Bunting and Knell for Arts Council England, 2014). Kvalitetsparametrene bliver hovedsageligt brugt til at måle publikums mening om kunstnerisk kvalitet. Kvalitetsparametrene bliver derfor udvidet med fem yderligere

parametre til brug ved selvvurdering og kollegers vurdering. Disse er: koncept, risiko, originalitet, national excellence og global excellence. Kvalitetsparametrene er et eksempel på en definition af kunstnerisk kvalitet, som er forholdsvis målbar, fx i en effektmåling.

En del af Statens Kunstfonds udvalg har i dag formuleret en definition af kunstnerisk kvalitet. Som tidligere nævnt bliver kunstnerisk kvalitet således af flere udvalg beskrevet som kunst, der udviser et professionelt og reflekteret forhold til den kunstneriske praksis (Statens Kunstfonds projektstøtteudvalg for billedkunst, 2015 og Statens Kunstfonds projektstøtteudvalg for kunsthåndværk og design, 2015).

Kunstekspertise er vigtigt at inddrage. "På den anden side er det vigtigt at være opmærksom på, at det hermed bliver de akademiske og kunstneriske mellemlag, der kommer til at stå for kvalitetsbedømmelsen" (Langsted m.fl., 2003). "Det kan være relevant at gøre sig overvejelser om, hvorvidt deres kvalitetsbegreb måske er meget snævert, måske meget avantgardistisk eller på anden måde systematisk sammenhængende med deres samfundsmæssige placering og rolle" (Langsted m.fl., 2003).

Det forrige kapitel om metoder konkluderede, at det er vigtigt at gøre sig klart, hvilken effekt man vil måle, inden man igangsætter en effektmåling. Dette afsnit viser, at der er mange forskellige måder at anskue kunstnerisk kvalitet på, og at der gennem tiden kan ses en udvikling i kvalitetsbegrebet. Det anbefales derfor, at der forud for igangsættelsen af en effektmåling bliver diskuteret, hvilket effektmål for kunstnerisk kvalitet der ligger til grund for Statens Kunstfonds kunststøtte eller den enkelte støtteordning.

Norsk Kulturråds FoU-sektion har i skrivende stund igangsat et forskningsprogram omkring kvalitet, kvalitetsforståelser og det grundlag kvalitetsbedømmelser træffes på i samtiden. Se bilag 2 for mere information om forskningsprogrammet.

7.1.2 Mangfoldighed

Statens Kunstfond er underlagt et mål om at tilgodese alle kunstnerisk væsentlige genrer og udtryksformer inden for og imellem kunstområderne. Dette mål kan tage forskellige former, når man vil måle effekten af det. Det skal derfor diskuteres, hvad der præcis menes med mangfoldighed, og hvordan dette kan måles i forbindelse med en effektmåling. For eksempel kan mangfoldighed vedrøre kunstneren, der modtager støtten, hvor

forskellige aldersgrupper eller kunstarter udgør mangfoldighed. Men mangfoldighed kan også vedrøre modtageren af kunsten, nemlig publikum, som kan have forskellige aldre, indkomstgrupper, oprindelser mv. Det er derfor vigtigt at gøre sig klart, hvad der menes med mangfoldighed, hvis man vil måle en effekt.

7.1.3 Geografisk spredning

Udover et mål om kunstnerisk kvalitet og mangfoldighed er Statens Kunstfond også underlagt et mål om geografisk spredning. Ligesom mangfoldighed kan også geografisk spredning defineres og måles på forskellige niveauer. Geografisk spredning kan både henvende sig til den geografiske placering af kunstneren, der modtager kunststøtten, produktionen af det kunstneriske projekt, formidlingen af det kunstneriske projekt eller modtageren af kunsten, nemlig publikum. Ved udarbejdelsen af en effektmåling er det derfor vigtigt at gøre sig klart, hvilket mål for geografisk spredning, som effekten skal måles ud fra.

7.2 Effektmålinger af konkrete støtteformer

Det forrige afsnit diskutererede effektmålinger ud fra Statens Kunstfonds forskellige overordnede målsætninger. Det vil formentlig være mest hensigtsmæssigt at undersøge effekten af de enkelte kunststøtteordninger, hvilket også er den mest brugte tilgang.

Statens Kunstfond har forskellige kunststøtteformer og ordninger, både for legat- og projektstøtte, som man kan undersøge effekten af. Effektmålet vil derved være den enkelte kunststøtteordnings målsætninger, som ofte bygger på en eller flere af de tre overordnede målsætninger (kunstnerisk kvalitet, mangfoldighed og geografisk spredning), men defineret mere specifikt.

De forskellige kunstarter, der støttes, inkluderer arkitektur, billedkunst, kunsthåndværk og design, litteratur, musik og scenekunst (alle både legat og projektstøtte) og film (udelukkende legatstøtte).

Derudover har Statens Kunstfond en del tværgående kunststøtteområder, som inkluderer huskunstnerudvalget, musikdramatisk udvalg, tidsskriftstøtteudvalget og hædersydelse.

Statens Kunstfond har 70 forskellige kunststøtteordninger med hver deres målsætninger. Kunststøtteordningerne kan generelt opdeles i legat- og projektstøtte og kunstarten, men spredter sig derudover over særdeles forskellige støtteformer. Afsnit 7.3 gennemgår et udsnit af evalueringer fra Norge og Danmark, som også kan kendetegnes som meget forskellige.

Differentieringen mellem de forskellige kunstarter og typer af kunststøtte er således vigtig at tage højde for i udarbejdelsen af effektmålinger og i valg af metoder.

Et eksempel på en kunststøtteordning er de 3-årige arbejdslegater, der giver kunstnerne 3 års arbejdsro til at udvikle deres kunst. Arbejdslegaterne adskiller sig fra andre kunststøtteformer, idet det er den eneste form for kunststøtte, der uddeles direkte til kunstnerne. Arbejdslegaterne udgør kun en lille del af Statens Kunstfonds uddelinger. De 3-årige arbejdslegater udgjorde fx kun 8% af den samlede kunststøtte til billedkunstområdet i 2014. Arbejdslegater kan på flere måder sammenlignes med en ph.d.-afhandling, der også tager 3 år, og giver den studerende mulighed for at fordybe sig og udvikle sine forskningskompetencer. Denne investering i kunstens udvikling kan vise sig at være en rigtig god investering, men vi ved det reelt ikke, fordi det aldrig er blevet undersøgt. Arbejdslegaterne har sandsynligvis en stor betydning for kunstnerne, der modtager dem, men der findes ingen viden om, hvilken effekt der er tale om, eller hvad effekten er på kunsten eller samfundet. Vi ved heller ikke om arbejdslegater er en mere hensigtsmæssig måde at støtte kunsten på end andre støtteformer – i forhold til at opnå de ønskede kulturpolitiske målsætninger.

7.3 Eksempler på temaer og metoder i tidligere analyser af kunststøtte

Dette kapitel gennemgår et udsnit af allerede eksisterende evalueringer, der indeholder effektmålinger. Evalueringer fra Norge og Danmark er blevet gennemgået for at klarlægge, hvilke metoder der bliver brugt, og hvad fordelene og ulemperne ved disse metoder er. I alt er syv evalueringer blevet gennemgået, hovedsageligt fra Norsk Kulturråd.

De valgte evalueringer er hovedsageligt fra Norge, fordi Norges kulturpolitik på mange områder er sammenlignelig med Danmarks, og fordi Norge er det land i Norden, der har produceret langt de fleste evalueringer og effektmålinger. Derudover er udsnittet af

evalueringer valgt på baggrund af deres udgivelsesår, med fokus på de nyeste publikationer.

De valgte evalueringer er alle udarbejdet på baggrund af en specifik kunststøtteordning. Dette betyder, at de specifikke effektmål er forskellige fra evaluering til evaluering. Dog er de mere overordnede målsætninger, som fx kunstnerisk kvalitet, ofte de samme. Effektmålet for de forskellige evalueringer er derfor svære at sammenligne, hvorimod metoderne, hvorved effektmålene evalueres, er sammenlignelige og repræsentative for de evalueringer, der findes.

Tabel 1 viser en oversigt over de gennemgåede evalueringer samt information om: hvilket land evalueringen er foretaget, hvem forfatterne og udgiverne af evalueringen er, hvilket år evalueringen er skrevet, hvilken kunstart som den evaluerede kunststøtteordning henvender sig til, hvad der evalueres, hvilken effekt der måles og evalueres, både overordnet set og mere specifikt, samt fordele og ulemper ved evalueringens metode.

Tabel 1: Oversigt over gennemgåede evalueringer

Hvad evalueres	Aspirantordningen	Huskunstnerordningen og Puljen til forsøg med Kulturskoler, Billedkunstneriske Grundkurser	Støtteordning til fri scenekunst (driftsstøtte)	Kunstløftet er et projekt i igangsæt for at øge kvaliteten af kunst og kultur for børn og unge.	Evaluering af udvikling af professionelle danse miljøer	Evaluering af Korforbundets støtteordning - Aktivitetsmidler for kor
Kunstarter	Musik, billedkunst, scenekunst og "andre"	Børn og unges møde med kunsten	Fri scenekunst	Kunst og kultur for børn og unge	Dans	Kor
Land	Norge	Danmark	Norge	Norge	Norge	Norge
Udgivet af	Norsk Kulturråd for Norsk Kulturråd	Pluss Leadership for Kunstrådet	Telemarksforskning for Norsk kunstråd	Telemarksforskning for Norsk kunstråd	Telemarksforskning og Norwegian Business School for Norsk Kulturråd	Oxford Research for Norsk Kulturråd
År	2002	2008	2010	2011	2013	2014
Hvilken effekt måles (overordnet)?	Kulturpolitiske målsætninger og vurdering af i hvilken grad ordningen er hensigtsmæssig i forhold til de unge kunstneres behov i dagens kulturliv. Overordnet set er disse kunstnerisk kvalitet samt lige fordeling på kunstart, køn og geografi.	Analysere indsats, målopfyldelse og effekt for de respektive programmer. Belyse de administrative forhold og rammer, herunder kommunikation.	Effekten af basisfinansieringsordningen for arbejdsvilkår.	Organiseringen og effekten af Kunstløftet	Undersøger, hvorvidt støtteordningen er et virkemiddel for at udvikle, styrke og professionalisere regionale danse miljøer	Undersøge om støtteordningen har en udløsende effekt for aktivitet.
Hvilken effekt måles specifikt?	Ud fra de politiske dokumenter er begrundelsen for indføringen af aspirantordningen primært knyttet til kunstneres arbejds- og indtægtsvilkår.	Muligheden for, at børn og unge i deres dagligdag både som deltagende og som tilskuere oplever kunstens verden på et højt kvalitativt niveau, får indblik i professionelle kunstneriske processer og indgår i udviklende samspil med professionelle kunstnere.	Evalueringen undersøger hvordan ordningen indvirker på modtagernes arbejdsvilkår. Fokus er på organisering og professionalisering af arbejdet.	Det ene er at vurdere hensigtsmæssigheden ved <i>Kunstløftet</i> som en arbejdsform for at realisere Kulturrådets mål om at udvikle professionel kunst for børn og unge. Det andet er at bidrage til øget viden knyttet til kvalitetsafspektet ved kunst for børn og unge.	Formålene med den aktuelle ordning er flere: Kvalitetshævning, regionalisering og miljøerne skal både drive kunstnerisk og organisatorisk virksomhed.	Ordningen har som formål at stimulere musikalsk udvikling og øge kvalitet i det lokale korliv, øge samarbejdet mellem kor og professionelle aktører og give publikum gode og varierede koncertoplevelser.
Fordele	Uklarheder i forskriften diskuteres på en kritisk måde. Evalueringen lægger vægt på den kvalitative metode.			Inkluderer både kunstnere, som har fået tildelt projektstøtte og kunstnere, som ikke har. Diskuterer effekterne i en smal og bred kontekst. Diskuterer kunstnerisk kvalitet.	Vælger emner ud og undersøge dem.	Inkluderer både kor, der har modtaget bevilling, og dem som ikke har.
Ulemper	Undersøger udelukkende de kunstnere, der har modtaget stipendiet, og inkluderer ikke dem, der ikke modtog det.	Ingen overvejelser omkring det kontra faktiske eller årsag-virkning	Undersøger kun projekter, der fik støtte og ikke dem, der ikke gjorde		Inkluderer kun data for tilskudsmodtagere og ikke dem, der ikke modtog tilskud.	Giver kun et overordnet billede af de mulige effekter og den eventuelt udløsende effekt, som tilskuddet måtte have for aktivitet.

Alle evalueringer er baseret på en konkret kunststøtteordning, som spænder mellem forskellige kunstarter fra dans, kor og scenekunst til tværfaglige kunststøtteordninger.

Evalueringerne bruger målet for den enkelte kunststøtteordning som mål for effekt. Der er dog stor forskel på, hvor konkrete disse mål er, og derved hvor konkrete og detaljerede effektmålene er beskrevet. Fx bruger evalueringen af Aspirantordningen (Norsk Kulturråd, 2002) de politiske begrundelser for indføringen af kunststøtteordningen som mål for effekt. De knytter sig til kunstnerens arbejds- og indtægtsvilkår, men er ikke yderligere definerede, hvilket betyder, at evalueringen har svært ved at konkludere noget konkret. Dette bliver dog også diskuteret af forfatterne af evalueringen.

Alle evalueringer inddrager både kvantitativ og kvalitativ metode. Den kvantitative metode inkluderer hovedsageligt antal kunstnere eller projekter, der er blevet støttet samt fordelingen mellem fx køn, geografisk placering etc. Derudover inkluderes kvalitativ metode i form af fokusgruppeinterviews, personlige eller telefonbaserede interviews og spørgeskemaer.

Datagrundlaget for evalueringerne inkluderer både de kvantitative og kvalitative data, men også formålserklæringer, strategidokumenter, tilskudsansøgninger, tilsagnsbreve, hjemmesider mv..

Nogle evalueringer forsøger på bedste vis at inkludere det kontrafaktiske scenarie, nemlig scenariet hvor der ikke er blevet givet støtte. Dette gøres blandt andet ved at interviewe de personer, der ikke har modtaget et legat eller støtte til deres projekt. Andre studier nævner ikke en gang årsag-virknings problemstillingen i en evaluering af effekter af en kunststøtteordning, som fx evalueringen af Huskunstnerordningen (Pluss Leadership for Kunstrådet, 2008). Dette gør det umuligt, at foretage en egentlig effektmåling.

Derudover inddrager kun enkelte rapporter en diskussion af kunstnerisk kvalitet og talent, hvilket ofte er hovedformålet med den kunststøtteordning, der bliver evalueret. Evalueringen af Kunstløftet (Telemarksforskning for Norsk Kulturråd, 2011) er den eneste af de syv evalueringer, der aktivt diskuterer definitionen af kunstnerisk kvalitet.

Som et første forsøg på at analysere effekten af arbejdslegater undersøger Bille og Løyland (2015), hvilken indflydelse forskellige former for løn og indkomst har på arbejdsudbuddet for norske kunstnere. Mere specifikt estimerer de hvilken effekt indkomst fra forskellige kilder har på, hvordan kunstnere allokerer deres tid til henholdsvis kunstnerisk arbejde, ikke-kunstnerisk arbejde og fritid. Bille og Løylands (2015) resultater viser blandt andet, at kunstnere allokerer mere tid til deres kunstneriske arbejde ved tildelelse af legat og andre former for subsidier relateret til kunst, end hvis deres indkomst kommer fra andre kilder, fx ægtefælles indkomst, finansielle aktiver eller social bistand. Dette resultat kan fortolkes sådan, at kunstnerens motivation til deres kunstneriske arbejde øges, når de får tildelt et arbejdslegat, hvilket netop også er hensigten.

Mange af de påpegede ulemper og problemstillinger ved de gennemgåede evalueringer opstår, fordi effektmålet ikke er defineret tilstrækkeligt præcist til, at der kan måles på det.

I Sverige udgav Myndigheten för Kulturanalys i 2012 en rapport, der kortlægger en række indikatorer til brug ved kvalitativt og kvantitativt at undersøge effekterne af den nationale kulturpolitik. Derved har de mulighed for at evaluere og analysere de kulturpolitiske mål meget konkret og over tid. Rapporten kan bruges som inspiration til Statens Kunstfond i en konkretisering af kunststøttens formål.

Det foreslås, at der forud for igangsættelsen af en evaluering af en kunststøtteordning gøres et stort forarbejde ved 1) at diskutere og definere hvilke formål med en kunststøtteordning, der skal bruges som effektmål og 2) gøre sig overvejelser om, hvordan man bedst kan inkludere det kontrafaktiske scenarie. Alternativt kan man vælge en mere cost-effectiveness inspireret tilgang, hvor effekten af forskellige støtteformer, der har samme overordnede formål, sammenlignes.

8 Brede samfundsmæssige effekter af kunst og kultur

Det følgende afsnit omhandler ikke alle områder, hvor det er muligt at se en samfundsmæssig effekt af kunst, men et udvalg af områder med relevans for Statens Kunstfond og Kulturstyrelsen. Afsnittet er i nogen grad baseret på Arts Council Englands publikation fra 2014 (Arts Council England, 2014b), som indeholder en større litteraturgennem-

gang af forskning og analyser omhandlende kunstens effekt på forskellige områder. Publikationen indeholder dog udelukkende forskning og analyser skrevet på engelsk, hvorfor en del af det nordiske bidrag til emnet også er inkluderet.

Generelt kan man opdele undersøgelsen af effekten af kunst på to niveauer; individ og samfund (kommunalt og nationalt). Men der er selvfølgelig en sammenhæng, idet effekten af kunst på individniveau summerer til en samfundsmæssig effekt, da samfundet er dannet af gruppen af individer. Kunst og kultur kan have betydning for det enkelte individs (modtager/forbruger af kunst) udvikling og kompetencer. Desuden kan kunst og kultur have betydning på samfundsniveau (enten kommunalt eller nationalt) i form af kunstens betydning på andre samfundsområder (instrumentelle effekter). I de følgende afsnit diskuteres disse mere generelle effekter og nogle metoder og problemstillinger i forhold til at måle disse effekter.

8.1 Betydning af kunst for den enkelte modtager/forbruger af kunst og eksempler på målemetoder

Kunst og kultur kan have intrinsiske (indre) indflydelser på individet. Den intrinsiske indflydelse er den umiddelbare følelse, som det enkelte individ oplever ved kunst og kultur. Men derved kan kunst og kultur også have betydning for det enkelte individs åndelige udvikling og dannelse af intellektuelle og menneskelige færdigheder.

Dette kan igen have væsentlig betydning på samfundets udvikling, fordi kunsten på denne måde har betydning for befolkningens kreativitet, livskvalitet, identitetsdannelse, æstetiske sans, sociale kritik m.v. Denne effekt er imidlertid stort set umulig at måle, men der findes eksempler på, at man har anvendt interviews enten i form af spørgeskemaer eller kvalitative interviews for at undersøge, hvordan deltagelse i forskellige kulturelle begivenheder og lignende har påvirket modtagerne. I dette afsnit nævnes tre forskellige metoder, både kvalitative og kvantitative, som komplementerer hinanden: post-event spørgeskemaer, kvalitative post-event undersøgelser og retrospektiv identifikation af events (Arts Council England, 2014a). Herudover nævnes contingent valuation-studier, som en målemetode, der kan anvendes på samfundsniveau. Afsnittet er dog ikke fuldt dækkende, men giver et indblik i mulige målemetoder og problemstillinger.

En ny og interessant forskningstilgang er hjerneforskningen, som måske i fremtiden vil kunne give større indblik i, hvordan modtagelse af forskellige typer af kunst påvirker den menneskelige hjerne, og dermed har betydning for den menneskelige udvikling (Arts Council England, 2014a).

8.1.1 Post-event-spørgeskemaer

Post-event-spørgeskemaer er en effektiv metode til at måle de kortsigtede effekter af en specifik event. Spørgeskemaer kræver, at svarmulighederne er givet på forhånd, hvilket kræver at indikatorerne reflekterer alle aspekter af svarmuligheder. Der kan bruges forskellige konstruktioner og indikatorer, men følgende grupper af indikatorer bruges på nuværende tidspunkt af flere institutioner og forskere (se Throsby (2001), Bakhshi og Throsby (2010), New Economic Foundation (2008), Brown and Novak-Leonard (2007, 2013) og Bunting og Knell (2014):

- Engagement, energi og spændinger, koncentration, henførthed og absorbering
- Personlig resonans, emotionel forbindelse, empati og inspiration
- Læring og tænkning, provokation, udfordring og intellektuel stimulering
- Æstetisk vækst, opdagelse, æstetisk validering og kreativ stimulation
- Social tilknytning, tilhørsforhold, social brobygning og social binding

Carnwath og Brown (2014) peger på tre begrænsninger som post-event-spørgeskemaer er omgivet af. For det første kan man naturligvis kun undersøge den del af oplevelsen, som respondenterne er bevidst om. For det andet er det svært at sammenligne resultater af post-event-spørgeskemaer mellem forskellige events. For det tredje inkluderer et post-event-spørgeskema udelukkende de oplevelser, som tilskueren har haft umiddelbart efter eventen og ikke de langsigtede effekter.

8.1.2 Kvalitative post-event-undersøgelser

Kvalitative post-event-undersøgelser tillader en større åbenhed over for respondenternes refleksioner end spørgeskemaer, idet der ikke er fastsat konstruktioner eller indikatorer. Sådanne undersøgelser kan derfor i højere grad diskutere negative eller blandede

svar, som ikke belyses i spørgeskemaer. Kvalitative post-event-undersøgelser er i endnu højere grad end post-event-spørgeskemaer knyttet til den enkelte event, og det er derfor ikke muligt at sammenligne resultaterne af forskellige events.

8.1.3 Retrospektiv identifikation af events

En udvidelse af metoder til maling af den intrinsiske værdi af kunst og kultur er retrospektiv identifikation af events. Sådanne metoder bliver brugt til at analysere de mere langsigtede effekter af events, som hverken post-event-spørgeskemaer eller kvalitative interviews tager højde for. Retrospektiv identifikation af virkningsfulde events giver et indblik i forståelsen af, hvilken rolle deltagelse i kulturelle events spiller i folks liv. Det er svært at definere temaer eller overordnede indikatorer for langsigtede effekter af deltagelse i kulturelle events, men et par temaer går igen i flere studier (se Radbourne, Glow og Johanson (2010b), Foreman-Wernet og Dervin (2013), White og Hede (2008), Walmsley (2013) og Everett og Barrett (2011)):

- Selvindsigt og udvidelse af ens verdenssyn
- Velvære, pusterum, kartasis, genoprettelse og eskapisme
- En værdi, der stammer fra selvudfoldelse

Carnwath og Brown (2014) samler ovenstående metoder og giver et overblik over, hvordan kunst og kultur påvirker mennesker over tid.

Tabel 2: Stadier af individuel effekt af kunst og kulturelle oplevelser

Sideløbende effekter (opstående under en oplevelse)	Oplevede effekter (observeret post-event, timer eller dage efter)	Udvidede og kumulative effekter (livslange minder, uger eller år efter)
<p>Ubevidste reaktioner og tilstande:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fysiologiske reaktioner (hjerterbanken mv.) • Pre-kognitive reaktioner (opstemthed) • Optagethed (absorbering, koncentration) • Energi og spændinger 	<p>Kortsigtet oplevede effekter:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Følelsesmæssig påvirkning og mening • Spirituel opløftning • Læring og kritisk refleksion • Social samhørighed • Æstetisk berigelse og kreativ aktivering <p>Disse kan forekomme før, under og efter oplevelsen, men måles typisk efter.</p>	<p>Forsinkede effekter af individuelle events og effekter, der forekommer efter gentaget deltagelse i kulturelle oplevelser over tid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minder om event • Følelse af social tilknytning • Øget kulturel kapacitet • Øget empatisk kapacitet • Udvidet verdenssyn • Helbredsmæssige fordele • Subjektivt velvære

8.1.4 Contingent valuation-studier

Contingent valuation-studier er en metode, hvis formål er at forsøge at måle den værdi, befolkningen tillægger et bestemt kulturudbud eller ændringerne i et kulturudbud. Contingent valuation-studier måler en forbrugers nytte af et produkt eller en service og giver derved mulighed for at sætte en værdi på goder og aktiviteter, som ikke har en konventionel markedspris, som fx værdien af kulturarv. Metoden relaterer sig til teorien om markedsfejl (afsnit 5.2.1), som viser at markedet af forskellige grunde ikke altid understøtter den kunst og kultur, der efterspørges af samfundet. Det er denne samfundsmæssige værdi, som metoden beregner, hvilket er en væsentlig viden, når offentlige ressourcer skal fordeles til forskellige formål.

Værdien, der måles, kan opdeles i tre forskellige typer (Arts Council England og BOP Consulting, 2012). For det første måles brugsværdien, som er den værdi, en person opnår ved det direkte forbrug af et gode eller en service. For det andet måles optionsværdien, som er den værdi, en person opnår ved at have muligheden for at forbruge et gode eller service på et givet tidspunkt. Til slut måles eksistensværdien, som er den værdi, en person tillægger den betydning, at et gode eller service eksisterer, selv hvis personen aldrig bruger godet eller servicen. De to sidste typer af værdier, optionsværdi og eksistensværdi, kan ikke udbydes og sælges på markedet. Det er alene brugsværdien, som

det frie marked kan håndtere. Derfor vil det private marked i mange tilfælde resultere i et underudbud af kunst og kultur.

Som et eksempel på et contingent valuation-studie kan nævnes Bille Hansen (1997), der har målt betydningen af Det Kgl. Teater som et offentlig gode for hele den danske befolkning. Denne undersøgelse viser, at Det Kgl. Teaters samfundsøkonomiske værdi mindst står mål med den offentlige støtte teatret modtager fra staten (på tidspunktet for undersøgelsens gennemførelse).

8.2 Instrumentelle effekter og eksempler på målemetoder

Kunst og kultur kan have nogle instrumentelle effekter, når fx forbruget af kunst indvirker på andre områder, såsom social udvikling, sundhed eller økonomisk udvikling.

Der er tale om effekter, som er meget vanskelige at måle, ikke mindst fordi kausaliteten er vanskelig at bevise. Der findes mange forskellige studier, så dette afsnit er ikke dækkende, men giver nogle nedslag.

8.2.1 Effekter af kunst og kultur på social udvikling og sundhed

Der findes en voksende litteratur omhandlende effekten af børn og unges kunst- og kulturaktiviteter på social og samfundsmæssig deltagelse. Amerikanske og engelske studier viser, at deltagelse i kunst og kulturaktiviteter øger børn og unges sandsynlighed for at deltage i frivilligt arbejde (Culture and Sport Evidence Programme, 2010).

Nyere rapporter undersøger sammenhængen mellem kultur og kriminalitet. De fleste af sådanne undersøgelser ser på kunstrelaterede programmer og deres indvirkning på kommunikationsevner, teamwork og selverkendelse (Culture and Sport Evidence Programme, 2010). Der findes dog meget lidt bevis for en direkte sammenhæng mellem kunst og kultur og kriminalitet.

Andre rapporter peger på en stærk sammenhæng mellem deltagelse i kunst og samhørighed i samfundet, nedbringelse af social eksklusion og isolation. En rapport fra Culture and Sport Evidence Programme (2015) undersøger de sociale fordele ved engagement i kultur og sport og finder, at dette styrker social kapital.

Et beslægtet tema af forskning omhandler kunstens effekt på sundhed og helbred. Flere studier peger på en sammenhæng mellem kunst og kultur og sundhed. En svensk rapport, Kultur for Hälsa (Statens folkhälsoinstitut, 2005), finder en positiv sammenhæng mellem kultur og sundhed. Også i England og Skotland har flere studier vist en positiv effekt af kunst og kulturaktiviteter på sundhed. For eksempel viser rapporten Healthy Attendance: The Impact of Cultural Engagement and Sports Participation on Health and Satisfaction with life in Scotland 2013 (Leadbetter og O'Connor, 2013), at folk, der har deltaget i et kulturelle begivenheder i løbet af de sidste 12 måneder, har næsten 60% større sandsynlig for at rapportere, at de har et godt helbred, i forhold til dem der ikke har deltaget i nogen kulturelle begivenheder. Sådanne konklusioner er dog dybt problematiske, idet kausaliteten mellem deltagelse i kulturelle begivenheder og godt helbred ikke bliver defineret.

Der findes generelt store problemer i studier, der prøver at bevise en sammenhæng mellem kunst og kultur og sundhed/samfund. Christian Hjorth-Andersen (2013) skriver: "Det store problem er at få kontrolleret for egenskaberne hos de involverede personer. Nogle mennesker har et personligt overskud – lad os kalde dem plusvarianter. Men plusvarianter vil typisk både have et godt helbred og også overskud til at deltage i aktiviteter. Hvis der ikke kontrolleres for den slags effekter, kan man – som Konlaan m.fl. (2000) – få de mærkeligste resultater."

Sammenhænge mellem kunst og kultur og helbred og sundhed kan derfor ikke umiddelbart bruges som argumenter for statslig kunststøtte. Derudover kræver området større empiriske undersøgelser til måling af sammenhængen mellem kunst og sundhed, som er teknisk svære at udføre.

8.2.2 Betydningen af kreative kompetencer for udviklingen i andre erhverv

Et nyere forskningsområde er den betydning, kreative kompetencer har for udvikling og innovation i andre erhverv.

Arts Council England og NESTA (2013) undersøgte, hvordan offentligt støttede kunst teatre understøtter udviklingen af talent i de kreative industrier (eksemplet her er teatre, men dette kan også være tilfældet ved andre kunstarter). Undersøgelsens konklusion var, at kreative talenter og eksperimenterende teater bliver udviklet i de offentligt

støttede teatre, hvilket andre kommercielle kreative industrier får glæde af via arbejdsmobiliteten fra de offentligt støttede teatre til de kommercielle erhverv.

En rapport fra Miles og Green (2008) har fremlagt nogle foreløbige resultater der viser, at virksomheder, der ansætter mennesker med en kunstnerisk uddannelse, har større værditilvækst end andre virksomheder, samt, at virksomheder der samarbejder med kreative industrier, er op til 12 procent mere produktinnovative end andre virksomheder.

Bryld Fjællegaard (2015) undersøger, i hvor højt grad det er muligt at tage sine kunstneriske og kreative evner med sig fra et kreativt erhverv til et ikke kreativt erhverv. Det forsøges målt, ved at undersøge om ansatte i kreative erhverv bliver kompenseret gennem deres løn, når de flytter til et ikke kreativt erhverv. Resultatet peger på, at ansatte med kunstnerisk og kreative evner bliver kompenseret og derved værdsat, når de flytter til et ikke-kreativt erhverv.

8.2.3 Economic impact

Economic impact dækker over, at kulturen bruges som løftestang for økonomisk udvikling og synliggørelse af den enkelte kommune eller på nationalt plan. Man kan via et stærkt kulturelt image forsøge at tiltrække turister, tilflyttere og erhvervsliv.

Nationaløkonomien

Der findes et stort antal rapporter, der undersøger kunst og kulturs bidrag til nationaløkonomien.

Arts Council England og National Museum Directors Council kommissionerede i 2013 Centre for Economics Business Research (CEBR) til at skrive en rapport om kunsten og kulturens bidrag til nationaløkonomien (Centre for Economics and Business Research, 2013). Rapporten inkluderer det direkte bidrag fra kunst og kultur målt ud fra makroøkonomiske indikatorer såsom bruttoværditilvækst, beskæftigelse og husholdningsindkomster. Derudover inkluderede rapporten også indirekte indikatorer af kunst og kultur via spillover effekter til økonomien og andre sektorer. De indirekte indikatorer inkluderede turisme, national produktivitet og kunst og kulturs rolle i udviklingen af kvalifikationer, innovation og vækst inden for de kommercielle kreative industrier.

Rapportens resultater viste, at kunst og kultur udgjorde 0,4% af den totale bruttoværditilvækst i England, hvilket svarer til 1% af Englands BNP, når man inkluderer direkte og "induced" multiplikationseffekter (for en kritik og diskussion af denne tilgang, se Bille 2012 og Bille og Lorenzen, 2008). Effekten af kunst og kultur via spillover-effekter gennem turisme blev også undersøgt. Rapporten fandt at 32% af alle besøg i England involverede kunst- og kulturaktiviteter.

Analyser af kunst og kulturs effekt på nationaløkonomien er mindre relevante for Statens Kunstfond. Ingen af kunststøtteordningerne relaterer sig direkte til nationaløkonomien, og set ud fra den tidligere nævnte effektkæde, er sammenhængen mellem en specifik kunststøtteordning og den endelige effekt på nationaløkonomien ekstrem lang og den kausale sammenhæng derved næsten umulig at bevise.

Lokaløkonomien

Kunst og kulturs indflydelse på lokale økonomier var fokus for Local Government Associations rapport fra 2013 (Local Government Association, 2013). Rapporten identificerer fem forskellige måder, hvorpå kunst og kultur kan "booste" lokale økonomier, nemlig: tiltrækning af besøgende, generering af jobs og kvalifikationer, tiltrækning og fastholdelse af virksomheder og talent udvikling. Der er flere mangler i rapporten, som er baseret på case studier, men den peger på, at teatre, museer og festivaler kan virke som "pulling power".

Der findes mange lignende studier af effekten af museer, teatre og festivaler på lokaløkonomien ved hjælp af såkaldte "economic impact studies". Et "economic impact study" måler den økonomiske effekt af en institution eller event for en lokal og regional økonomi. En kunst- og kulturinstitution/events tiltrækker besøgende, som ikke bare bruger penge på billetten eller indgangen, men også køber måltider på de lokale restauranter, går i lokale butikker og måske overnatter på et lokalt hotel.

Der er stor forskel på kvaliteten af disse studier, idet de kræver systematiske overvejelser og adgang til detaljeret data. Der findes selvfølgelig effekter af kunst og kultur på lokaløkonomier via turisme, men effekten bliver ofte overvurderet, hvilket gør sådanne studier problematiske (for en kritik se fx Bille, 2012 og 2013).

Analyser af effekten af kunst på lokaløkonomien er af relativ lille relevans for Statens Kunstfond, fordi at formålet med støtten fra Statens Kunstfond ikke er lokaløkonomisk udvikling, hvilket gør disse metoder mindre relevante.

8.3 Afrunding

Analyser på individniveau er mest relevante for Statens Kunstfond, idet det er interessant at vide mere om, hvordan befolkningens brug af kunst og påvirker mennesker og deres udvikling. Det er dog også et vanskeligt tilgængeligt forskningsområde, som der med fordel kunne investeres flere ressourcer i.

De instrumentelle effekter af kunst og kultur er mindre relevante at undersøge for Statens Kunstfond, først og fremmest fordi de ikke relaterer sig til direkte til Statens Kunstfonds målsætninger. Desuden er det meget meget vanskeligt at etablere en egentlig kausalitet mellem støtte til kunst og kultur og de mere brede samfundsmæssige effekter.

Et overordnet problem ved de metoder, der anvendes til at undersøge effekten af kunst, er det korte tidsperspektiv, der er inkluderet i undersøgelserne, og at de effekter på kort sigt ofte bliver brugt som bevis for langsigtede effekter (Selwood, 2002; Oakley, 2004; BOP Consulting, 2006). Den forskning, der er behov for, er derfor i høj grad forskning i effekten af kunst på individet og samfundet på lang sigt (Arts Council England, 2010).

European Center for Creative Economy er sammen med en række europæiske partnere, herunder the British Arts Council og Norsk Kulturråds FoU-sektion, i gang med et internationalt forskningsprojekt med fokus på at finde evidens i forhold til spillover-effekter. Se bilag 2, for yderligere information.

9 Kulturstatistik i relation til forskning i effekten af kunststøtte

Dette afsnit diskuterer ganske kort behovet for kulturstatistik i relation til forskning i effekten af kunststøtte. Det er et stort og omfattende område, som det ikke er muligt at belyse tilstrækkeligt inden for rammerne af dette forprojekt. Desuden vil behovet for kulturstatistik variere, alt efter hvilken form for effektstøtte Statens Kunstfond og Kul-

turstyrelsen vælger at gå videre med. Generelt kan det siges, at kulturstatistik er et ganske underprioriteret område, som trænger til en betydelig opprioritering og fornyelse. Der er da også allerede projekter i gang til at forbedre kulturstatistikken. Både i Kulturstyrelsen, på nordisk plan (Nissen, 2014) og på EU-plan.

Kulturstyrelsen samarbejder med Danmarks Statistik om indsamling af kulturdata. Kulturstyrelsen arbejder løbende med at indsamle, bearbejde og formidle oplysninger og resultater, der kan bidrage til viden om kulturlivets udvikling. Kulturstyrelsen samarbejder med Danmarks Statistik om at sikre kulturdata. På nuværende tidspunkt findes der branchespecifikke statistikker inden for følgende områder: museer og kulturarv, biblioteker, film, bøger og medier, musik og scenekunst, kulturvaner og idræt. Der er dog stadig relativt store mangler i kulturstatistikken, og der forestår derfor et stort stykke arbejde i at indsamle yderligere kulturstatistik.

Kulturstyrelsen indsamler via ansøgningsprocessen informationer om de enkelte kunstnere og kunstprojekter. Kulturstyrelsen registrerer alle indkomne ansøgninger om kunststøtte, på ansøgerens CPR- eller CVR-nummer. Derudover registreres, hvilket køn ansøgeren har, og hvor i landet (region) ansøgeren bor. Kulturstyrelsen/Statens Kunstfond stiller krav om, at der skal foreligge en afrapportering fra støttemodtageren ved tildeling af støtte på over 100.000 kr., dette gælder dog ikke arbejdslegater. Til slut findes der, for enkelte kunststøtteordninger, interne evalueringer.

Der er en række yderligere anvendelsesmuligheder af data, som Kulturstyrelsen kan gøre brug af. Kulturstyrelsens samarbejde med Danmarks Statistik, og den nylige ansættelse af en statistikansvarlig medarbejder muliggør en samkørsel af Kulturstyrelsens data for Danmarks Statistiks data via CPR- og CVR-nummer. Dette betyder, at det er muligt at lave analyser på både individ, regionalt og nationalt plan.

For at kunne udarbejde evalueringer for en specifik kunststøtteordning er der dog yderligere behov for at indsamle både kvalitativ og kvantitativ data. Dette er også tilfældet ved bredere analyser af eksempelvis effekten af kunst for samfundet.

10 Hovedkonklusioner og anbefalinger

Denne rapport er udarbejdet på opdrag fra Kulturstyrelsen på opfordring af Statens Kunstfond, fordi Statens Kunstfond har igangsat en proces rettet mod forskning i effekten af kunststøtte. Rapporten har til formål at afdække, hvilket behov der er for forskning i effekten af kunststøtte, hvilke metoder der bliver brugt i den eksisterende forskning omkring effekten af kunststøtte, hvilke områder der forskes i, samt hvilken kulturstatistik der er behov for at indsamle.

Statens Kunstfonds overordnede formål med kunststøtten at fremme og styrke kunstnerisk kvalitet, mangfoldighed, geografisk spredning samt at kunststøtten skal tilgodese børn og unge. Rapporten diskuterer muligheder og begrænsninger i at måle på disse effekter.

Vores *første anbefaling* er, at det vil være mest hensigtsmæssigt for Statens Kunstfond, at igangsætte et projekt, der vurderer effekten af forskellige kunststøtteordninger. Da målsætningerne for de forskellige kunststøtteordninger i nogle tilfælde er sammenfaldne, vil det dermed, i en vis udstrækning, være muligt at sammenligne effekterne af forskellige kunststøtteordninger på udvalgte målsætninger, og dermed vurdere, hvilke støtteformer der bedst lever op til hensigten. Det er muligt, at en sammenligning af forskellige kunststøtteordninger vil vise, at nogle kunststøtteordninger burde udvides, mens andre burde indskrænkes, fordi målene i højere grad opnås ved anvendelse af nogle kunststøtteordninger frem for andre.

I gennemgangen af allerede eksisterende evalueringer fremgår det tydeligt, at svaghederne ved evalueringerne generelt er forbundet med en manglende definition af formålet med kunststøtteordningen, og derved et ordenligt effektmål. Derudover er det kun få evalueringer, der inkluderer et kontrafaktisk scenarie, hvilket svækker beviset for den kausale sammenhæng mellem kunststøtte og effekt. På baggrund af dette er vores anbefaling, at Statens Kunstfond og Kulturstyrelsen diskuterer og definerer formålet med

kunststøtten, og derved effektmålene, så præcist som muligt inden igangsættelsen af en evaluering eller effektmåling, og at Statens Kunstfond og Kulturstyrelsen gør sig overvejelser om, hvordan man kan inkludere et kontrafaktisk scenarie. Alternativt kan man anvende en cost-effectiveness inspireret tilgang, hvor man forsøger at sammenligne effekten af forskellige støtteformer, som har de samme overordnede formål.

Vores *anden anbefaling* vil være at igangsætte et større forskningsprojekt, der ser på, hvordan forbrug af kunst og kultur påvirker det enkelte menneske og dets udvikling. Dette kan have væsentlig betydning på samfundets udvikling, fordi kunsten har betydning for befolkningens kreativitet, livskvalitet, identitetsdannelse, æstetiske sans, sociale kritik m.v.. Disse resultater og effekter er meget vanskelige at måle, men der findes eksempler på tidligere undersøgelser, hvor man har gjort nogle første forsøg. Analyser på individniveau er imidlertid mest relevante for Statens Kunstfond, idet det er interessant at vide mere om, hvordan befolkningens brug af kunst og påvirker mennesker og deres udvikling. Set i lyset af hvordan forbrugsmønstret i forhold til kunst og kultur har ændret sig markant i de senere år, bl.a. som følge af digitaliseringen, er det et stort og vigtigt område, der kræver mere forskning. Det er dog et vanskeligt tilgængeligt forskningsområde, som der med fordel kunne investeres flere ressourcer i. Det vil kræve tværfaglig forskningsekspertise på højt niveau.

De instrumentelle effekter af kunst og kultur inkluderer fx social udvikling, helbred og økonomisk vækst, som alle har en indflydelse på samfundet. De instrumentelle effekter af kunst og kultur er mindre relevante at undersøge for Statens Kunstfond, først og fremmest fordi de ikke relaterer sig til direkte til Statens Kunstfonds målsætninger. Desuden er det meget vanskeligt at etablere en egentlig kausalitet mellem støtte til kunst og kultur og de mere brede samfundsmæssige effekter. Vores *tredje anbefaling* er derfor, at de instrumentelle effekter *ikke* prioriteres i det videre forskningsarbejde.

11 Kildeliste

Arts Council England (2010). *Achieving great art for everyone. A review of research and literature to inform the arts council's 10-year strategic framework*. Arts Council England.

Arts Council England (2014a). *Understanding the value and impacts of cultural experiences. A literature review*. Arts Council England.

Arts Council England (2014b). *The value of arts and culture to people and society. an evidence review*. Arts Council England.

Arts Council England og BOP Consulting (2012). *Measuring the economic benefits of arts and culture. practical guidance on research methodologies for arts and cultural organisations*. Arts Council England.

Arts Council England og NESTA (2013). *Publicly-funded arts as an R&D lab for the creative industries? A survey of theatre careers in the UK*.

Bakhshi, H., og Throsby, D. (2010). *Culture of innovation: An economic analysis of innovation in arts and cultural organizations*. NESTA.

Bille Hansen, T. (1993): *Kulturens økonomiske betydning – state of the art*, AKF Forlaget, København.

Bille-Hansen, T. (1997). *The willingness-to-pay for the royal theatre in Copenhagen as a public good*. Journal of Cultural Economics, 21(1).

Bille, T. (2004): Evalueringer på kulturområdet, I: Olaf Rieper (red.): *Håndbog i evaluering – metoder til at dokumentere og vurdere proces og effekt af offentlige indsatser*, AKF Forlaget, s. 288 – 305.

Bille, T. (2012): *The Scandinavian approach to the Experience Economy – does it make sense?*, International Journal of Cultural Policy, vol. 18, no.1.

- Bille, T. (2013): *How to develop a region through culture and creativity*. The foundation Cultiva in Kristiansand, i: Lisbeth Lindeborg and Lars Lindkvist (ed.): *The Value of Arts and Culture for Regional Development. A Scandinavian Perspective*, Routledge, s. 161 – 179.
- Bille, T.; Fridberg, T., Storgaard, S. og Wulff, E. (2005): *Danskernes kultur- og fritidsaktiviteter 2004 – med udviklingslinier tilbage til 1964*, AKF Forlaget, København.
- Bille, T. og Schulze, G. (2006): *Culture in Urban and Regional Development*, i: David Throsby and Victor Ginsburgh (ed.): *Handbook on the Economics of Arts and Culture*, Series “Handbook of Economics”, general editors K. Arrow and M.D. Intriligator, Elsevier Science, North-Holland, s. 1052 – 1099.
- Bille, T. og Lorenzen, M (2008): *Den danske oplevelsesøkonomi – afgrænsning, økonomisk betydning og vækstmuligheder*, Imagine... og Forlaget Samfundslitteratur.
- Bille, T., Grønholm, A. og Møgelgaard, J. (2014): *Why are Cultural Policy Decisions Communicated in Cool Cash?* International Journal of Cultural Policy, publiceret online 3.10.2014.
- Bille, T. og Løyland, K. (2015): *Work for Passion? – Labor Supply of Artists* (kommende)
- BOP Consulting (2006). *Looking back, looking forward: 10 years of arts council work in the creative industries*. London: Arts Council England.
- Brown, A. S., og Novak-Leonard, J. L. (2007). *Assessing the intrinsic impacts of a live performance*¹⁴ Major University Presenters.
- Brown, A. S., og Novak-Leonard, J. L. (2013). *Measuring the intrinsic impacts of arts attendance*. Cultural Trends, 22(3-4).
- Bryld Fjællegaard, C. (2015). *Transitions of creatives – empirical evidence on occupation and industry specific human capital*. Working Paper.
- Bunting, C., og Knell, J. (2014). *Measuring quality in the cultural sector: The Manchester metrics pilot: Findings and lessons learned*. Arts Council England.

Carnwath, J., og Brown, A. (2014). *Understanding the value and impacts of cultural experiences - a literature review*. Arts Council England.

Centre for Economics and Business Research (2013). *The contribution of the arts ad culture to the national economy*. Arts Council England og the National Museums Director's Council.

Culture and Sport Evidence Programme (CASE) (2010). *Understanding the impact and engagement in culture and sports*. Department for Culture, Media and Sport (DCMS) i samarbejde med Arts Council England (ACE), English Heritage (EH) og Sport England (SE).

Culture and Sport Evidence Programme (CASE) (2015). *The social benefits of engagement with culture and sport*. Department for Culture, Media and Sport (DCMS) i samarbejde med Arts Council England (ACE), English Heritage (EH) og Sport England (SE).

Dahler-Larsen, P. (1998). *Den rituelle refleksion – om evaluering af organisationer*, Odense Universitetsforlag, Odense.

Dahler-Larsen, P. og Krogstrup, H.K. (2001). *Nye veje i evaluering. Håndbog i tre evalueringsmodeller*. Aarhus: Academica.

Danmarks Evalueringsinstitut. (2012). *Hvordan kan man evaluere effekt?* Notat.

Duelund, P. (2003). *Den nordiske kulturmodel*. Nordisk Kultur Institut.

Epinion og Pluss Leadership (2012): *Danskernes kulturvaner 2012*. Kulturministeriet.

Everett, M. C., og Barrett, M. S. (2011). *Benefits visitors derive from sustained engagement with a single museum*. Curator: The Museum Journal, 54(4).

Favrholdt, D. (2000). *Æstetik og filosofi. seks essays*. København: Høst Humaniora.

Foreman-Wernet, L., og Dervin, B. (2013). *In the context of their lives: How audience members make sense of performing arts experiences*. I: J. Radbourne, H. Glow & K. Johanson (Eds.), *The audience experience: A critical analysis of audiences in the performing arts*. Bristol, UK and Chicago, USA: Intellect.

- Hjorth-Andersen, C. (2013). *Hvad koster kulturen?* Jurist og Økonomforbundets forlag.
- Kjørup, S. (2000). *Kunstens filosofi - en indføring i æstetik*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Konlaan, B., Bygren, L. O., og Johansson, S. E. (2000). *Visiting the cinema, concerts, museums or art exhibitions as determinant of survival: A Swedish fourteen-year cohort follow-up*. Scandinavian Journal of Public Health, 28.
- Kulturministeriet (lokaliseret april 2015). *Kunstarterne*.
www.kum.dk/kulturpolitik/kunstarterne/
- Kulturstyrelsen (lokaliseret april 2015). *Om statens kunstfond*. www.kunst.dk/statens-kunstfond/om-statens-kunstfond/
- Langsted, J., Hannah, K. og Larsen, C.R. (2003). *Ønskekvist-modellen. Kunstnerisk kvalitet i performativ kunst*. Århus: Klim.
- Leadbetter, C., og O'Connor, N. (2013). *Healthy attendance? the impact of cultural engagement and sports participation on health and satisfaction with life in Scotland*. Scottish Government Social Research.
- Local Government Association. (2013). *Driving growth through local government investment in the arts*. Local government association.
- Lov Om Statens Kunstfonds Virksomhed Lov Nr. 458, (2013).
www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=146622 (lokaliseret 2015).
- Lund, C., Mangset, P. og Aamodt, A. (2001). *Kunst, kvalitet og politikk*. Norsk Kulturråd.
- Lyk-Jensen, S., og Madsen, E. (2010). *Effektmålinger inden for socialområdet*. Metode & Data.
- Miles, I. og Green, L. (2008). *Hidden innovation in the creative industries*. NESTA.
- Myndigheten för Kulturanalys. (2012). *Att utveckla indikatorer för utvärdering av kulturpolitik*. Myndigheten för Kulturanalys. Rapport 2012:2.

New Economics Foundation (2008). *Capturing the audience experience: A handbook for the theatre*. Independent theatre council, the society of London theatre og theatrical management association.

Nielsen, H. K. (2001a). *Kvalitetsvurdering og kulturpolitik*. Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift, 2000 (2) .

Nielsen, H. K. (2001b). *Kritisk teori og samtidsanalyse*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Nissen, C. (2014). *En kundskabsressource for nordisk kulturpolitik*. Nordicom på opdrag af Nordisk Ministerråd.

Norsk Kulturråd (2002). *Aspirantordningen - ny stipendordning for nye kunstnerroller?* Norsk Kulturråd.

Oakley, K. (2004). *Developing the evidence base for support of cultural and creative activities in South East England*, Guilford: South East England Development Agency.

Oxford Research (2014). *Syng ut! - Evaluering av korforbundets støtteordning Aktivitetsmidler for kor*. Norsk Kulturråd.

Pluss Leadership (2008). *Evaluering af Huskunstnerordningen og puljen til forsøg med Kulturskoler, Billedkunstneriske Grundkurser mv*. Kunstrådet.

Radbourne, J., Glow, H., & Johanson, K. (2010). *Hidden stories: Listening to the audience at the live performance*. Double Dialogues 13.

Selwood, S. (2002). *The politics of data collection: Gathering, analysing and using data about the subsidised cultural sector in England*. Cultural Trends, 12(47).

Skot-Hansen, D. (2005). *Why urban cultural policies?*. Helsinki: EURO CULT21: EURO-CULT21 integrated report.

Statens Folkhälsoinstitut. (2005). *Kultur för hälsa - en eksempelsamling från forskning och praktik*. Folkhälsomyndigheten.

Statens Kunstfonds projektstøtteudvalg for Billedkunst (lokaliseret april 2015). *Vision 2014 -2017*. www.kunst.dk/kunstmraader/billedkunst/udvalg/projektstoetteudvalget-for-billedkunst-2014-2017/vision-2014-2017/

Statens Kunstfonds projektstøtteudvalg for Kunsthåndværk og Design (lokaliseret april 2015). *Udvalget prioriterer*: www.kunst.dk/kunstmraader/kunsthandaerker-og-design/udvalg/projektstoetteudvalget-for-kunsthandaerker-og-design/

Telemarksforskning (2010). *Frihet og forutsigbarhet - En evaluering av basisfinansieringsordningen for fri scenekunst*. Norsk Kulturråd.

Telemarksforskning (2011). *Giv mig en K – evaluering av kunstløftet*. Norsk Kulturråd.

Telemarksforskning og Norwegian Business School (2013). *Koreakrati - En evaluering av pilotprosjekt for utvikling av profesjonelle dansemiljøer*. Norsk Kulturråd.

Throsby, D. (2001). *Economics and culture*. Cambridge University Press.

Walmsley, B. (2013). "A big part of my life": A qualitative study of the impact of theatre. *Arts Marketing: An International Journal*, 3(1).

White, T. R., og Hede, A. M. (2008). *Using narrative inquiry to explore the impact of art on individuals*. *International Journal of Arts Management, Law and Society*, 38(1).

Zander Hagen, J. (lokaliseret april 2015). *Gyldendal uddannelse*. www.zander.gyldendal.dk/

12 Bilag

12.1 Bilag 1 - Liste over interviewpersoner

- Lektor, ph.d. Trine Bille, Copenhagen Business School
- Lektor Dorte Skot-Hansen, Det Informationsvidenskabelige Akademi
- Postdoc David Budtz Pedersen, Københavns Universitet
- Kontorchef for billedkunst Anette Østerby, Kulturstyrelsen
- Kontorchef for musik og scenekunst Henrik Wenzel Andreasen, Kulturstyrelsen
- Kontorchef for litteratur Anette Bach, Kulturstyrelsen
- Kontorchef for arkitektur Arne Høi, Kulturstyrelsen
- Sekretariatsleder Elisabeth Diedrichs, Dansk Kunstnerråd
- Forskningsleder Ellen Aslaksen, Kulturrådet (Norge)
- Forsker Erik Peurell, Myndigheden for Kulturanalyse i Sverige
- Policy & Research Director Richard Russel, Arts Council England
- Research Manager Sam Mitchell, NESTA (England)

12.2 Bilag 2 - Udvalgte danske forskningsmiljøer

I dette bilag nævnes de 4 forskningsmiljøer, som anses for mest relevante i forhold til forskning i effektmåling af kunststøtte. Der findes selvfølgelig også andre fagmiljøer i Danmark, men de udvalgte miljøer, er dem, som særligt har markeret sig i forhold til kulturpolitisk orienteret forskning.

Forskning i effektmåling af kunststøtte kræver en flervidenskabelig tilgang, hvilket alle de nævnte forskningsmiljøer repræsenterer, samtidig med at de har hvert deres faglige udgangspunkt inden for samfundsvidenskab og humaniora. Desuden er det miljøer, der er vant til at samarbejde om kulturpolitisk relevante forskningsprojekter, og hvor der i øvrigt også foregår meget samarbejde med de øvrige nordiske lande.

Københavns Universitet

Institut for Kunst- og Kulturvidenskab

Instituttet danner ramme om international forskning inden for områderne dansevidenskab, kunsthistorie, litteraturvidenskab, moderne kultur og kulturformidling, musikvidenskab, teater- og performancestudier og visuel kultur. På instituttet forskes der i de enkelte kunstarters og kunstneriske praksissers historie fra antikken og frem til i dag. Desuden undersøges kunstarternes indbyrdes samspil og sammenhæng med afgørende tendenser i kultur og samfund i et internationalt perspektiv på en måde, der bidrager til uddybningen og aktualiseringen af de traditionelle kunst- og kulturfag.

Forslag til kontaktpersoner: Professor Frederik Tygstrup og lektor, ph.d. Bjarki Valtysson

Center for Kulturpolitiske Studier ved Det Informationsvidenskabelige Akademi

Centeret har fokus på samspillet mellem den samfundsmæssige udvikling, kultursektoren og beslutningstagere. Forskningen omfatter disse tre hovedtemaer: 1) Kulturpolitik i stat/kommuner/byer, 2) Kulturinstitutionernes udviklings- og formidlingsstrategier, og 3) Publikumsanalyse og brugerstudier.

Forslag til kontaktpersoner: Centerleder, lektor Dorte Skot-Hansen og lektor, ph.d. Nanna Kahn-Rasmussen

Copenhagen Business School

Institut for Ledelse, Politik og Filosofi

Instituttet er et flervidenskabeligt institut, hvor der forskes i og genereres viden i skæringspunkterne mellem ledelse, samfundsvidenskab og humaniora. En del af instituttets forskere er særligt optaget af kunst og kultur.

Forslag til kontaktpersoner: Lektor, ph.d. Trine Bille og Adjunkt, ph.d. Søren Friis Møller

Imagine...Creative Industries Research Center

Centret udforsker organiseringen af kreativitet i virksomheder, projekter og transnationale netværk. Centret har en flerdisciplinær tilgang og fokuserer på den vedvarende forbindelse mellem kreativitet og industri.

Forslag til kontaktpersoner: Lektor, ph.d. Trine Bille og Professor Jesper Strandgaard

Aarhus Universitet

Institut for Æstetik og Kommunikation

Instituttet danner ramme om international forskning inden for en bred kulturfaglig vifte. Litteraturstudier, informations- og medievidenskab, lingvistik, nordisk, vesteuropæiske sprog- og kulturfag samt æstetikfagene er alle fagområder, der hører under dette institut.

Forslag til kontaktperson: Lektor, ph.d. Louise Ejgod Hansen

Instituttet har 20 faglige profiler, hvoraf den mest relevante er "***Æstetik og Kultur***".

Æstetik og Kultur beskæftiger sig tværfagligt med det moderne samfunds kunst og kultur i bred forstand. Med udgangspunkt i et bredt æstetikbegreb fokuserer faget på analyser af kunsten og det æstetiske og deres rolle i kulturen i et aktuelt, men historisk reflekteret perspektiv. Faget inddrager og udvikler således teorier og metodologiske tilgange, som går på tværs af enkeltkunstarter og traditionelle videnskabelige fagopdelinger. Forskningsmiljøet udvikles i samarbejde med andre æstetiske fag, samfundsvidenskabelige fag, teoretiske fag og kulturfag.

Forslag til kontaktperson: Professor (MSO) Henrik Kaare Nielsen

Nordiske analyse- og forskningsinstitutioner

Til forskel fra vores nordiske nabolande har Danmark ikke et selvstændigt forskningsinstitut, der har til formål at bidrage med analyser og forskning i kunst og kultur i en samfundsmæssig og kulturpolitisk kontekst. Forskningen i Danmark er primært drevet af enkeltforskere med interesse for området. Disse forskere er placeret på forskellige institutioner, jf. ovenfor.

Af nordiske kulturpolitiske analyse- og forskningsinstitutioner kan fremhæves:

FoU sektionen i Norsk Kulturråd: www.kulturradet.no/fou/vare-oppgaver (igangsætter, bestiller og finansierer forskning)

Telemarksforskning i Norge: www.telemarksforsking.no/fag/detalj.asp?gID=KI

Cupore i Finland: www.cupore.fi/index_en.php

Myndigheten for Kulturanalys i Sverige: www.kulturanalys.se

Relevante igangværende forskningsprojekter

Der foregår i øjeblikket igangværende forskning med stor relevans for effektmåling af kunststøtte. Her skal 2 store projekter nævnes:

Forskningsprogram: Kunst, kultur og kvalitet

Dette er et forskningsprogram, der er igangsat fra Norsk Kulturråds FoU-sektion, som skal give kundskab om og bidrage til refleksion omkring kvalitet, kvalitetsforståelser og det grundlag kvalitetsbedømmelser træffes på i samtiden.

www.kulturradet.no/fou/vis-artikkel/-/fou-kunst-kultur-og-kvalitet

Forskningsprojekt: Preliminary Evidence of Spillover Effects in Europe

European Center for Creative Economy er sammen med en række europæiske partnere, herunder the British Arts Council og Norsk Kulturråds FoU-sektion, i gang med et internationalt forskningsprojekt "Preliminary Evidence of Spillover Effects in Europe". Projektet inkluderer blandt andet et litteraturstudie, som indeholder ca. 100 evalueringer af forskellige kunst- og kulturprojekter, med fokus på at finde evidens i forhold til spillover-effekter.

www.e-c-c-e.de/index.php?id=1&L=1